

עדכון תכנית אב לווותיקי משגב

מועצה אזורית משגב

תכנון: ד"ר אורית דגני דיניסמן
ומיכל רוזנברג, חברת אשחר

תכנון משותף: פברואר 2016 – נובמבר 2017
כתיבה ועריכה: 2018

תוכן

3	 דבר ראש המועצה
4	 דבר רכזות התכנית
5	 פורומים מובילים
6	 תקציר
8	 תהליך התכנון
10	 תכנון משתף
13	 קווים לאפיון
27	 יתרונות יחסיים וייחודיות
29	 האתגרים
31	 עקרונות מנחים
33	 חזון האזרחות הוותיקה במשגב
34	 ערכי ליבה
35	 כיווני הפיתוח
37	 מטרת על ומטרות כלליות
38	 עקרי התכנית
53	 תכנית הטמעה ויישום

נספחים:

54	 נספח 1: ציר זמן התהליך המשתף
55	 נספח 2: סיכום פגישת פורום מזכירים
56	 נספח 3: סיכום פגישה עם ועדות הגיל השלישי
57	 נספח 4: טבלת מאפייני היישובים
58	 נספח 5: מאפיינים דמוגרפיים של המשיבים לשאלוני קבוצות המיקוד
60	 נספח 6: הזמנה לכנס התושבים
61	 נספח 7: "להזדקן במשגב באופן מיטבי בשבילי"

דבר ראש המועצה

אני שמח וגאה להציג בפניכם את חוברת סיכום התהליך של "עדכון תכנית האב לוותיקי משגב", העוסקת בפיתוח השירותים והמענים לתושבי משגב הוותיקים בעשור הקרוב ובכלל. משגב מתבגרת, מזדקנת ומזמנת לנו אתגר גדול והזדמנות להפוך לחברה רב דורית, יציבה, מכילה ומקיימת.

אני מאמין ששילוב והרחבת הקשרים בין שכבות הגיל בקהילה, מיטיבים עם כולם. כולם רוצים בכך, אך צריך לעזור לזה לקרות. ליצור את הזדמנויות המפגש, לתת את הדעת על השונות בין קבוצות הגיל השונות ולהיערך בהתאם.

הדברים כרוכים בניתוח עמוק ורחב. אין די בצעד פה ומחווה שם, אלא בתוכנית אסטרטגית, מובנית, כוללת וארוכת טווח. זו הדרך בה פעלנו במשגב. כדי להיענות לצרכים הצפויים ולהיערך להם מבעוד מועד גובשה כבר ב-2003, כשכמעט לא היו במשגב ותיקים, תכנית אב אסטרטגית לפיתוח שירותים לגיל השלישי במשגב. לאחר שיעדי תכנית האב מומשו, יצאנו שוב לתהליך אסטרטגי למיפוי השירותים הקיימים, עדכון הצרכים וגיבוש הפתרונות. תכלית העדכון היא לתת את המענה הרלוונטי לצרכיהם של ותיקי משגב בשנים הבאות, ליצור מערך שירותים איכותי ומיטבי במשגב, המאפשר לכל ותיק מימוש עצמי, מתוך כבוד ותחושת ביטחון אישי, ומתוך מודעות לחשיבות של פיתוח קהילה רב דורית מתפתחת וצומחת לאורך זמן.

התכנית לוקחת בחשבון ומשתלבת עם התהליך האסטרטגי של "יישוב לדורות" ושאר התכניות האסטרטגיות של המועצה, והיא נבנתה בשיתוף רחב של יישובים ותושבים. הקשבנו, למדנו, מן הקורה במשגב וכן ממקומות אחרים, ובנינו את התוכנית המתאימה לנו.

אני מודה לכל מי שלקח חלק בהכנת תכנית האב הזו לד"ר אורית דגני דיניסמן ולמיכל רוזנברג מחברת "אשר" שהובילו את התהליך האסטרטגי, לעמותות מרחבים לוותיקי משגב, למנהלי המועצה ולעובדיה, לבעלי התפקידים ביישובים, ולכל התושבים שלקחו חלק בשולחנות העגולים, בצוותי ההיגוי, בכנסים ובקבוצות המיקוד.

נערכה פה עבודת תכנון משמעותית מאוד - ואני בטוח שגם הביצוע יהיה מוקפד ואיכותי.

רון שני

ראש מועצה אזורית משגב

דבר רכזות התכנית

בשנים אלו עוברת משגב שינוי דמוגרפי ומעבר מקהילה צעירה חד דורית והומוגנית לישובים רב דוריים בעלי מגוון.

התכנית עוסקת בתחומי החיים השונים של תושבי משגב הוותיקים בעשור הקרוב ובכלל והיא נועדה להסדיר ולבנות היערכות מחודשת במשגב, כמסגרת הוליסטית לחיי הוותיקים, מתוך ראייה כוללת ורב שנתית, עם ההבנה והכוונה כי יש להרחיב ולהתאים את התשתיות והשירותים הקיימים היום לוותיקים וכן להתרחב לתחומים חדשים.

התכנית מכוונת להתמודד עם האתגרים של העלייה בתוחלת החיים וצמיחת "גיל שלישי" חדש, בעל רמת השכלה ויכולות טכנולוגיות גבוהות, נייכות טובה, צרכי תרבות ופנאי מגוונים, המתאפיינים בנכונות להמשיך לתרום לקהילה ולהוות חלק משמעותי ובלתי נפרד ממנה לעוד שנים רבות. זאת לצד עלייה באוכלוסיית הוותיקים והורים של תושבים המגיעים להתגורר במשגב, החווים ירידה בתפקודים ובניידות וזקוקים למערכת שירותים נגיש יותר וייחודי להם ולבני המשפחה המטפלים בהם.

מטרת עדכון תכנית האב הינה ליצור תשתית תכנונית רחבה ואופרטיבית, המספקת מענים כוללניים לצרכים של הוותיקים ובני משפחתם. המגשישה שירותים הניתנים על ידי המועצה וביישובים, בתחומים הפיזיים, החברתיים, הבריאותיים, הכלכליים, והרוחניים באופן הלוקח בחשבון את כל הרצפים הגאוגרפיים, הפיזיים והתפקודיים ותוך איגום משאבים של משרדי הממשלה, קופות החולים, כלל גופי ומחלקות המועצה והיישובים.

כל זאת מתוך הכרה וכבוד לידע, לעשייה ולניסיון שצברו הוותיקים, וכדי לבנות על בסיס הידע הרב שנצבר ביידינו עתיד ראוי ומכובד עבורם ביישובי משגב, בקהילה רב דורית המעניקה תחושת שייכות וסולידריות. אנו תקווה, שהתכנית תוביל לשינוי תודעה ותקדם תובנות בהתייחסות לתושב הוותיק ולתפיסתו כנכס חברתי, ערכי וכלכלי למועצה כולה ולכל יישוב בפני עצמו ותאפשר לוותיקי משגב להמשיך להתגורר ולהזדקן בכבוד ביישובים אותם הם הקימו.

תודות לרון שני ראש המועצה, לחיה בנדק מנכ"לית המועצה, להנהלת ומליאת המועצה שאישרו את התכנית, לחברת "אשחר" ולכל השותפים במועצה בעמותת מרחבים וביישובים שהשתתפו בגיבוש התכנית ובעיצובה ושתרמו לה בשלביה השונים.

ברכותינו לבריאות טובה, לאריכות ימים ולחיים מלאי שמחה ומשמעות!

שרון סודרי
מנהלת אגף שירותים חברתיים

מיכל חונן
מנהלת עמותת מרחבים

פורומים מובילים

חברי ועדת ההיגוי:

יו"ר - רון שני ראש המועצה

ריכוז: מיכל חונן מנהלת עמותת מרחבים ושרון
סודרי מנהלת אגף שירותים חברתיים

נציגי המועצה:

דני עברי סגן ראש המועצה
מוחמד אבו דאוף סגן ראש המועצה
ד"ר חיה בנדק מנכ"לית המועצה
נטע רוזנאי מנהלת תחום זקנה ברווחה
נועה צוק מנהלת אגף החינוך
נirit סגל דוברת המועצה
לימור ברק גזברות המועצה
איילה סיוון מנהלת המתנס"ס
דנה אמיר מנהלת יח' להתנדבות
נטלי אייבין מנהלת מועדון כפרי
דוד מטק מנהל מחלקת פיתוח ישובים
תומר לוין אגף הנדסה

נציגי גופים:

אסף הלפרין מנהל מרפאה קופ"ח כללית
ורד אמור-יעוץ לקשיש- ביטוח לאומי
נורית למאי מנהלת קופ"ח מכבי
ד"ר פנטופיל - גריאטרית מחוזית, משרד
הבריאות
יעל אלוני מפקחת- משרד הרווחה
יעל סמלוי מנהלת מחלקת זקנה באגף רווחה
כרמיאל
ד"ר אלונה פלג מקופת חולים מכבי

חברי הנהלה פעילה:

ריכוז: מיכל חונן מנהלת עמותת מרחבים ושרון
סודרי מנהלת אגף שירותים חברתיים
ד"ר יוני גרוסמן - יו"ר הנהלת מרחבים
ד"ר חיה בנדק מנכ"לית המועצה
עו"ס נטע רוזנאי מנהלת תחום זקנה ברווחה
אדווה נמרוד- רכזת פנאי מרחבים

נציגי הנהלת מרחבים:

ד"ר יוני גרוסמן - יו"ר הנהלת מרחבים
פרופ' איסי דורון, אביבה אופיר, יקותיאל אזוגי
רומה מנור, מוניר סועאד

נציגי צוות עמותת מרחבים:

מיכל חונן, מנהלת העמותה
אדווה נמרוד- רכזת פנאי מרחבים
אביבה קפלן - רכזת ישובים מרחבים
אביטל מוקמאל רוטמן
יוסרא סועאד - רכזת פעילות בכפרים הבדואים

יעוץ אסטרטגי ותכנון:

ד"ר אורית דגני דיניסמן, ראש תחום תכנון
אסטרטגי, חברת אשחר
מיכל רוזנברג, מנכ"לית שותפה, רפרנטית
לתחום אזרחים ותיקים, חברת אשחר

נציגי היישובים:

עפרה בר טל נציגת ועדה גיל שלישי לבון
עידית לנדמן נציגת ועדה גיל שלישי יובלים

תקציר

רקע:

מועצה אזורית משגב ועמותת מרחבים קיבלו החלטה בתחילת 2016 להוביל תהליך תכנוני לעדכון תכנית האב לוותיקי משגב שגובשה בשנת 2003, שעה שמרבית אוכלוסיית משגב הייתה עוד צעירה. תכנית זו שמשה תשתית לפעילות המועצה עבור הוותיקים, להקמתה ולהתפתחותה של עמותת מרחבים. תכלית העדכון לתת את המענה הרלוונטי לצרכי ותיקי משגב (גילאי 55+) היום ובשנים הבאות, ליצור מערך שירותים איכותי ומיטבי במשגב, המאפשר לכל ותיק מימוש עצמי מתוך כבוד ותחושת ביטחון אישי, ומתוך חשיבות פיתוח קהילה רב דורית מתפתחת וצומחת לאורך זמן.

התוכנית בהובלת ראש המועצה - רון שני, בשיתוף ועדת היגוי הכוללת נציגי המועצה, נציגי עמותת מרחבים, האגף לשירותים חברתיים, אנשי ציבור וגורמים שותפים.

במהלך השנה החולפת נערך שיתוף ציבור רחב שהחל בראיונות עומק ובקבוצות מיקוד ב- 11 יישובים בהם השתתפו כ- 300 איש, שיאו בכנס תושבים שנערך בסוף ינואר 2017 ובו שולחנות עגולים ובהשתתפות כ- 120 איש. לאחר הכנס התכנסו השולחנות העגולים לדיון במעבר מ"חזון לביצוע" אליהם הוזמנו עובדי המועצה, בעלי תפקידים ונציגי ציבור.

להלן עיקרי המדיניות שהתגבשה:

חזון האזרחות הוותיקה במשגב:

ותיקי משגב חיים ב קהילה רב דורית צומחת ומתפתחת, המהווה בית חם עבורם ועבור הדורות הבאים; קהילה המשמרת את ערכי העבר, המעניקה לכלל ותיקה סביבת חיים בריאה, בטוחה ונגישה; קהילה המאפשרת שירותים איכותיים, תחושת שייכות וחיוניות, אופק להתפתחות ולתרומה אישית, לעשייה משמעותית ולפעילות עשירה; כל זאת מתוך רחשי כבוד, הערכה והוקרה עמוקים לוותיקה.

ערכי הליבה שהתגבשו:

ממש"ק (משמעות, מחויבות, שייכות בקהילה),
כבוד הדדי, עזרה הדדית, חוסן ואיכות

עקרונות מנחים:

- **הרצף הגאוגרפי** (יישוב, אשכולות יישובים, מועצה, מרחב סובב), מרכז / ביזור
- **רצפים תפקודיים** (רמת עצמאות ותפקוד, זקנה כהזדמנות / אתגר)
- **Age friendly communities** (הזדקנות בבית, התאמת המרחב, נגישות, מתחמים למפגש בין-דורי)
- **קהילה רב דורית** (לפתח יותר "חכות", הון אישי – הון חברתי, הון מקשר והון מגשר, ותיקים לא רק כלקוחות מקבלי שירותים אלא כשותפים פעילים ומעורבים)
- **שילוביות וסינרגיות** (איגום משאבים, השלם יותר מסך חלקיו, שולחנות עגולים בין מגזרים ורב תחומיים, תיאום, שיתופי פעולה ויצירת שותפויות אסטרטגיות).

כיווני הפיתוח שגובשו:

- בריאות הגוף והנפש;
- ביטחון אישי ושירות איכותי לוותיק;
- מרכז הון אנושי לוותיקי משגב;
- הוותיק בקהילה רב דורית;
- שירותים לאוכלוסייה הבדואית
- והתחדשות כפרית - דיור וסביבה נגישה לכלל האוכלוסייה.

מטרות מרכזיות:

- הנגשת מגוון **שירותי בריאות** איכותיים וקידום אורח חיים בריא לאוכלוסיית הוותיקים על הגלים השונים והרצפים התפקודיים.
- יצירת **תחושת ביטחון אישי** ושקט נפשי לוותיקי משגב על בסיס הבטחת מענה לצרכיהם העכשוויים והעתידים בביתם ובקהילתם.
- יצירת **אופק תעסוקתי** לגמלאים וכיוונים לפיתוח אישי הכולל לימודי העשרה ותעסוקה חברתית, תעסוקה מפרנסת, המייצרת תחושת משמעות ושייכות.
- יצירת **תחושת ממ"ש** (משמעות, מחויבות ושייכות) בקרב ותיקי משגב בקהילה המקומית.
- פיתוח מענים ייחודיים ומותאמים **לאוכלוסיית הוותיקים הבדואית**, על בסיס תשתית הפעילות הקיימת והרחבתה.
- **הנגשת היישובים והמרחב האזורי** במשגב לקהילה הרב דורית על מנת שיהוו קהילה ידידותית לאוכלוסייה המבוגרת.

כיווני הפיתוח והמטרות גובשו ליעדים אופרטיביים לקידום בחמש – עשר השנים הקרובות.

אנו תקווה כי תכנית זו תהווה תשתית לפיתוח מרחב משגב על כל יישוביו, כקהילה רב דורית המאפשרת לאזרחים הוותיקים איכות חיים ותנאים אופטימליים להזדקן בה בכבוד.

כי "If you can dream it, you can do it" (וולט דיסני)

בהצלחה מכל הלב,

ד"ר אורית דגני דיניסמן ומיכל רוזנברג, חברת אשחר

תהליך התכנון

מטרות תהליך התכנון

גיבוש תכנית אסטרטגית יישומית מפורטת ורב שנתית. תכנית אשר תאפשר לעמותת מרחבים ולמועצה האזורית משגב:

1. התאמה, חידוש וגיוון השירותים הקיימים עבור האזרחים הוותיקים תושביה, ברמה היישובית, המועצתית והמרחבית.
2. פיתוח תכניות ושירותים חדשים העונים למאפיינים, לצרכים ולמאווים המשתנים של האזרחים הוותיקים ובני הדור הבא (+ 55), בכול תחומי החיים, על כל רצף הגילאים והתפקודים.
3. הנגשת השירותים והתכניות במועצה ובסביבתה ומתן חופש בחירה לאזרחים הוותיקים ובני הדור הבא.

עקרונות התהליך

Top Down - התהליך יבטא את מדיניות ראש המועצה, מליאת המועצה, עמותת מרחבים ובעלי התפקידים המובילים בה.

Bottom Up - התהליך יבטא את רחשי הלב, הצרכים והעמדות של ציבור הוותיקים, צרכי היישובים ובעלי העניין ואת המפגש בין השניים, תוך לקיחה בחשבון מגמות התפתחות קיימות, רפורמות, מדיניות ממשלתית ושיקולים מקצועיים בתחומים השונים.

הדרך

התהליך כלל שלושה שלבים מרכזיים: שלב האפיון, שלב גיבוש המדיניות ושלב המעבר ממדיניות מובילה לתכנית פעולה. התהליך נוהל באמצעות הנהלה פעילה אשר נפגשה בצמתי התהליך השונים והגדירה את שלביו השונים ואת אופן ההתקדמות (ראו פירוט הרכב ההנהלה בעמ' 6 פורומים מובילים).

שלב א' – שלב האפיון

מטרת השלב הזה היא לאפיין את תמונת המצב הקיימת ואת תמונת העתיד הרצויה בתחום האזרחים הוותיקים במשגב מנקודת הראות של בעלי התפקידים במועצה, בעמותת מרחבים וביישובים ושל התושבים, מתוך תכלית להקשיב לרחשי הלב של התושבים ובעלי העניין, עמדותיהם, תפיסותיהם, חלומותיהם וצרכיהם.

שלב האפיון כלל:

1. **איסוף נתונים** סטטיסטיים, דמוגרפיים, מבנים, תשתיות. מיפוי שירותים ותכניות קיימות ותכניות עתידיות, במועצה וביישובים, שאלונים לאיסוף מידע ביישובים.
2. **ראיונות** עם בעלי תפקידים במועצה ובעמותת מרחבים.
3. **פורומים:** דיונים בפורומים של בעלי תפקידים: דירקטוריון עמותת מרחבים, ועדות גיל שלישי, מזכירים, מנהלי מחלקות במועצה.
4. **קבוצות מיקוד:** נערכו קבוצות מיקוד ב- 11 יישובים, אליהם הוזמנו בני ה- 50+.
5. **ועדת היגוי:** תוצרי תהליך האפיון הוצגו בוועדת היגוי רחבה בה גובשו 6 כיווני פיתוח (ראו פירוט הרכב הוועדה בעמ' 6 פורומים מובילים).
6. **כנס תושבים:** לסיום תהליך האפיון ומעבר לגיבוש מדיניות מנחה ומתווה ראשוני לפעולה נערך כנס ציבורי רחב בו השתתפו כ- 120 איש, שכלל דיון ב- 6 כיווני הפיתוח סביב שולחנות עגולים.

שלב ב' – גיבוש מדיניות מוצעת

תהליך גיבוש המדיניות התבסס על תהליך האפיון ועיבוד תוצרי כנס התושבים. תהליך זה נערך בהובלת ההנהלה הפעילה ועל ידי צוותי עבודה המורכבים מנציגי המועצה ונציגי תושבים המדיניות כוללת: חזון, ערכי ליבה, מטרות כלליות ועקרונות מנחים.

שלב ג' – הכנת התכנית האסטרטגית - ממדיניות מובילה לתכנית פעולה

על בסיס המדיניות המוצעת והרעיונות הראשוניים שעלו בכנס התושבים גובשו דרכי פעולה מרכזיות ויעדים אופרטיביים לחמש-עשר השנים הבאות. תהליך זה יהווה בסיס לתכניות עבודה רב שנתיות ושנתיות מפורטות לביצוע, לרבות הקצאת תקציבים וביסוס שגרות עבודה מותאמות.

תכנון משתף

בליבת התהליך וכבסיס לגיבוש כיווני הפיתוח ובהמשך לבניית מתווה מוצע לביצוע, נערכו תהליכי שיתוף ציבור ובעלי העניין. התהליכים התבצעו במגוון מתודולוגיות שנבחרו על ידי ההנהלה הפעילה של תהליך הכנת התכנית

והתבצע ברמות שונות של שיתוף: ידוע, היועצות, שיתוף ושותפות בקבלת החלטות. התהליך המשתף לקח בחשבון את המבנה הדו רובדי של המועצה ועל כן השיתוף נעשה ברמת הפרט, היישוב, המועצה והמרחב האזורי. כמוכן, שותפו מגוון בעלי העניין השונים: עובדי המועצה והעמותה, נציגי יישובים וקהילות, אזרחים ותיקים בשכבות גיל שונות, משרדי ממשלה, יחידות סמך וקופות החולים.

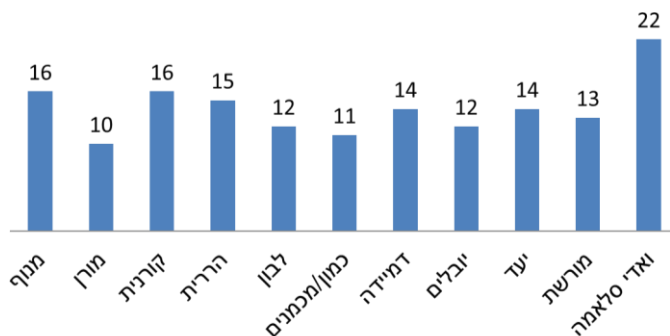
התהליך המשתף נבנה על בסיס הרציונל של מעגלים הולכים ומתרחבים, במטרה להגיע למקסימום אנשים שותפים בתהליך, שקולם ורחשי ליבם באשר לתפיסת ההזדקנות המיטבית במשגב הושמעו, וניתנה להם הזדמנות להגיע ולהשפיע.

ראיונות עומק

נערכו בשני שלבים בתהליך: ביציאה לדרך ולקראת סיום תהליך האפיון לצורך העמקת המידע והרחבת מעגל השותפים. כל ראיון נערך כשעה (ראו פירוט בנספח 1 – ציר זמן התכנון המשתף).

קבוצות המיקוד

על מנת לאתר את הצרכים, הרצונות, המאווים של האזרחים הוותיקים, נערכו 11 קבוצות מיקוד במדגם יישובים אשר נבחר על בסיס אפיון היישובים ודגימה המבוססת על אזור גאוגרפי, אפיון האוכלוסייה, גודל, ותק היישוב ועוד. הוזמנו לקבוצת המיקוד בני ה- 50+ מהיישוב. התהליך היה מונחה ותבסס על שאלות מובנות, מילוי שאלונים אישיים ודיון.

סה"כ: 155 משתתפים,
ב- 11 יישובים, מתוכם: 2 בדואים.
ממוצע גילאים: 66.83 ;
טווח גילאים: 46-86
מגדר: 76 גברים (48%), 82 נשים (52%)
התהליך נערך מיוני - ספטמבר 16

שאלוני יישובים

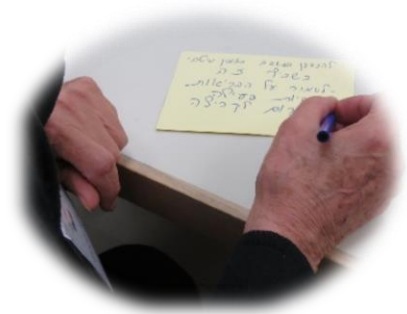
על מנת לקבל תמונת מצב מערכתית על השירותים הניתנים ביישובים היהודיים נשלחו שאלונים לרכזי ועדות הגיל השלישי ולמזכירי היישובים. השאלונים כללו מיפוי דמוגרפי, אפיון מערך השירותים פעילות הפנאי הקיימים ביישוב לאזרחים הוותיקים (ועדות פעילות, סוגי פעילות, כמות משתתפים, מקורות מימון הפעילות ועוד), תמונת מצב הנגישות של התשתיות הציבוריות (מבני ציבור, דרכי גישה, שטחים ציבוריים), אפיון דפוסי צריכת השירותים של התושבים, תחבורה, הגירה שלילית, ואיתור צרכים וראייה לעתיד של הנהגת היישוב. המידע נאסף מ- 24 יישובים יהודיים מתוך 29.

דיונים בפורומים

על מנת לקבל תמונה מערכתית רחבה של מערך השירותים הקיים אל מול תמונת העתיד הרצויה התקיימו בתהליך דיונים במספר פורומים של בעלי תפקידים במועצה וביישובים :

1. **פורום מזכירי יישובים** – כבר בתחילת התהליך נערכה פגישה עם פורום מזכירים להצגת התהליך (3.4.16), לגיבוש תמונת העתיד הרצויה של ההזדקנות במשגב/ ביישוב והצפת הסוגיות המרכזיות בנושא.
2. **ועדות גיל שלישי** – לפני עריכת קבוצות המיקוד ועריכת השאלונים ביישובים כנסנו את נציגי ועדות הגיל השלישי מהיישובים (3.5.16), על מנת לקבלת תמונה עדכנית מהנעשה ביישוב ולעמוד על הנושאים המרכזיים שעולים לסדר היום מנקודת ראותם. בפגישה השתתפו נציגי היישובים: עצמון, יעד, מנוף, קורנית, שכניה, יובלים, רקפת, לבון, מורן, טל אל, צורית וגילון (ראו נספח 2: סיכום הפגישה).
3. **הנהלת המועצה, בעלי תפקידים והנהלת עמותת מרחבים** – בהמשך התהליך, לאחר קבוצות המיקוד ולקראת כנס התושבים חשוב היה להעמיק את השיתוף גם ברמת ההנהלות של המועצה ושל עמותת מרחבים.

כנס תושבים

שיאו של תהליך שיתוף הציבור נערך בכנס תושבים בסימן ותיקי משגב ב ❤️ קהילה רב דורית צומחת ומתפתחת שנערך בבניינה החדש של עמותת מרחבים (ראו נספח 6: הזמנה לכנס). מטרת הכנס: עריכת דיון ציבורי רחב על כיווני הפיתוח שגובשו, על רקע אפיון תמונת מצב קיימת ותפיסת תמונת מצב רצויה, כבסיס להכנת תכנית אסטרטגית רב שנתית לוותיקי משגב. בכנס השתתפו 120 תושבים ובעלי תפקידים מהמועצה והיישובים. משתתפי הכנס התחלקו ל- 6 שולחנות עגולים לדיון סביב כיווני הפיתוח. בכל שולחן דנו המשתתפים בשאלות שונות סביב כיווני הפיתוח, מתוך שאיפה ליצר סדר יום ולפתח מערך שירותים מותאם לרחשי הלב ולצורכי התושבים. בתחילת כל דיון כתבו ושיתפו המשתתפים בחזונם האישי באשר להזדקנות המיטבית במשגב. תוצרי הדיונים הוצגו באולם המליאה בפלקטים והמשתתפים יכלו לעבור ביניהם, להתרשם ולסמן במדבקה את הנושאים החשובים להם ביותר שיפותחו.

שולחנות עגולים

לאחר הכנס נערכו מפגשי המשך של השולחנות העגולים לדיון בדרכים האופרטיביות ליישום כיווני הפיתוח. משתתפי הכנס הוזמנו להמשיך להיות מעורבים. בשולחנות הוצגה טיוטת המדיניות שגובשה על בסיס אמירות הציבור בכנס למשוב והערות ונערכו דיונים באשר לדרכי היישום של המטרות. לאחר "מרתון" ראשון של דיונים, עלה צורך להעמיק במספר סוגיות מערכתיות עם משתתפים נוספים מהמועצה ובהשתתפות ראש המועצה ועל כן נערך "מרתון" נוסף של דיונים בשולחנות העגולים עם משתתפים נוספים. שני המרתונים הללו סייעו למעשה את תהליך התכנון המשותף והיוו בסיס איתן לגיבוש התכנית האסטרטגית המובאת כאן בפרוט.

קווים לאפיון

רקע כללי:

עם עליית תוחלת החיים, משתנים גם מאפייני אוכלוסיית האזרחים הוותיקים,

בעולם ובארץ. קצב הגידול הצפוי - פי 2.5 מגידול האוכלוסייה הכללית. האזרחים הוותיקים היום (+65) והדור הבא (+55) בריאים יותר, פעילים, ניידים, מעודכנים טכנולוגית וברמת השכלה גבוהה מזו של בני הדור הקודם. הם צרכני תכניות פנאי, תעסוקה, תרבות וחברה, בעלי מודעות ליכולותיהם ורצונותיהם. תקופת האזרחות הוותיקה היום מתפרסת על כ- 40 שנה ומתחלקת ל- 3 תקופות המאופיינות בעיקר על פי מצב התפקוד והבריאות.

מתוך הבנת החשיבות בצורך לתת מענה לאוכלוסיית הוותיקים, ובהמשך לפעילות הענפה של המועצה בתחומי הצמיחה הדמוגרפית ופיתוח היישובים, יזמה המועצה הכנת עדכון תכנית אב לוותיקה על בסיס מיפוי השירותים הקיימים וגיבוש מתווה לשימור לצד פיתוח מושכל של שירותים לאוכלוסיית הוותיקים בראיה רב דורית.

רקע על המועצה

מועצה אזורית משגב נוסדה בשנת 1982 ובה 35 יישובים: 29 יישובים יהודיים, מתוכם 18 יישובים קהילתיים, 6 קיבוצים ו-5 מושבים וכפרים וכן 6 יישובים בדואיים. שטח השיפוט של המועצה הוא כ- 164,560 דונם. אוכלוסיית משגב מונה 28,407 תושבים (על פי נתוני המועצה מ- 8/2016 ; 30,000 בשנת 2018, על פי נתוני המועצה 11/2018).

מועצה אזורית משגב נמצאת בלב הגליל, מדד פריפריאליות 4, מזרחית לעכו ועמק זבולון ומערבית לשטח המועצה האזורית מרום הגליל. המועצה עוטפת את העיר כרמיאל וגובלת ברשויות ירכא, ג'וליס ומעלה יוסף בצפונה, ובמועצה האזורית עמק יזרעאל בדרומה. המועצה שייכת לאשכול כלכלי חברתי 7.

משגב מוגדרת כרשות יציבה כלכלית וזוכה מידי שנה בפרס ניהול תקין.

מתוך חזון המועצה:

מועצה אזורית משגב תהווה פסיפס קהילות יהודיות ובדואיות, רב דוריות, המשתלבות

במארג החיים הגלילי ברוח של קיימות, סובלנות, פתיחות וכבוד לייחודיותם של כל אדם

וקהילה, לרווחת תושבי המקום היום ותושביו שבדרך.

יישוב לדורות

במועצה אזורית משגב מתקיימת מסורת רבת שנים של ביצוע תהליכים אסטרטגיים שתכליתם היא עיצוב פני המחר של המועצה.

בשנים 2010 – 2012 יזמה המועצה תהליך אסטרטגי שנקרא "יישוב לדורות", מטרת התהליך היא לעצב את דמותם של יישובי משגב לדורות הבאים ולבחון מהם הצעדים שיש לבצע כדי לקיים יישוב לדורות. היעד המרכזי לתהליך "יישוב לדורות" הוא הוצאת מדריך יישובי ליצירת מקום שתושביו אוהבים אותו, מרגישים שייכות אליו, תורמים לו ומקבלים ממנו. מקום שיש בו איכות חיים גבוהה לצד מתן כבוד לסביבה ושמירה על איכות הסביבה ומשאביה - לטובת הדורות הבאים.

יישובי משגב הוקמו לפני 30 שנה ומהווים סיפור הצלחה. הדבר בא לידי ביטוי בביקוש הולך וגובר למעבר ליישובים. עם התבגרותם של המקימים ועם השינויים בתנאים הסביבתיים, נוצר צורך בחשיבה על האופן שבו ממשיכים לפתח את היישובים כמצליחים וכמלאי חיים ובהתפתחות מתמדת.

בעבר הושם דגש על פיתוח המערכות האזוריות הנותנות שירותים ליישובים ולתושביהם. **בשנים האחרונות המועצה שמה דגש על פיתוח הקהילה וחיזוקה ברמת היישוב.**

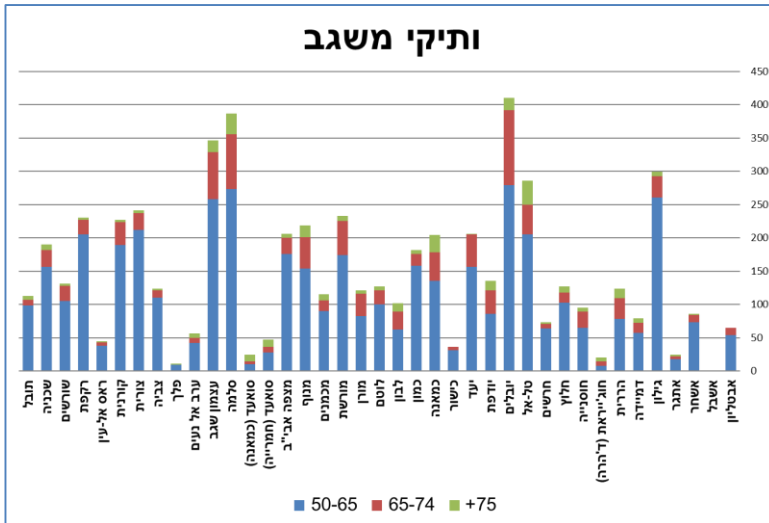
התהליך של "יישוב לדורות" מבטא חשיבה לגבי היערכות היישובים כדי שהתושבים והדורות הבאים במשגב יוכלו לראות את עתידם ביישוב. במסגרת תהליך "יישוב לדורות" נערכים תהליכי תכנון אסטרטגיים ביישובים בהובלת ועדות היגוי יישוביות ובתמיכה וליווי מקצועי של המועצה. במרבית היישובים בהם נערכו תהליכים אסטרטגיים עלה לסדר היום נושא "הגיל השלישי" ופיתוח שירותים לאזרחים הוותיקים ביישוב. בנוסף נערכו תהליכי תכנון באשר להתאמת התשתיות הציבוריות ומבני הציבור והתנגשתם לאוכלוסייה הוותיקה ביישוב. כמובן נדון הצורך בהתאמת הפעילות הקהילתית לכלל שכבות האוכלוסייה, לאור המעבר מאוכלוסייה הומוגנית חד דורית לאוכלוסייה הטרוגנית רב דורית. אולם יש לציין כי תהליך יישוב לדורות קיים רק בחלק מהיישובים, ודיונים מסוג זה רק החלו. ראש המועצה מדגיש את תפיסת יישוב לדורות כקיימות יישובית ומענה איכותי למעגל החיים כולו.

ועדות גיל שלישי ("חמשישים") ביישובים

ביישובים רבים (23), בעידוד ובהדרכת עמותת מרחבים לוותיקי משגב הוקמו ועדות +60 שמטרתן ליצר פעילות ייעודית לגיל השלישי. הועדות עוסקות בעיקר בפעילות תרבות ופנאי לבני +50 או +60 (תלוי ביישוב) ומבוססות על כוח מתנדב משכבת גיל זו. בכל מהיישובים קיים תקצוב לפעילות הוועדה מטעם האגודה הקהילתית והפעילות לאזרחים הוותיקים מסובסדת. עמותת מרחבים נוהגת לכנס את ראשי הוועדות מספר פעמים בשנה ליצירת קבוצת עמיתים. עולה צורך לתמוך בוועדות ולסייע בפעילותן. יש לציין כי בחלק לא מבוטל מהיישובים קיימות בנוסף לוועדות אלו ועדות פרט/קהילה העוסקות בעזרה הדדית לחברי הקהילה במצבי מצוקה ומשבר ואף בשמחות, לרבות לאזרחים הוותיקים. ועדות אלו מלוות מקצועית ומודרכות על ידי האגף לשירותים חברתיים במועצה, בעידוד העובדים הסוציאליים ביישובים.

מאפייני היישובים

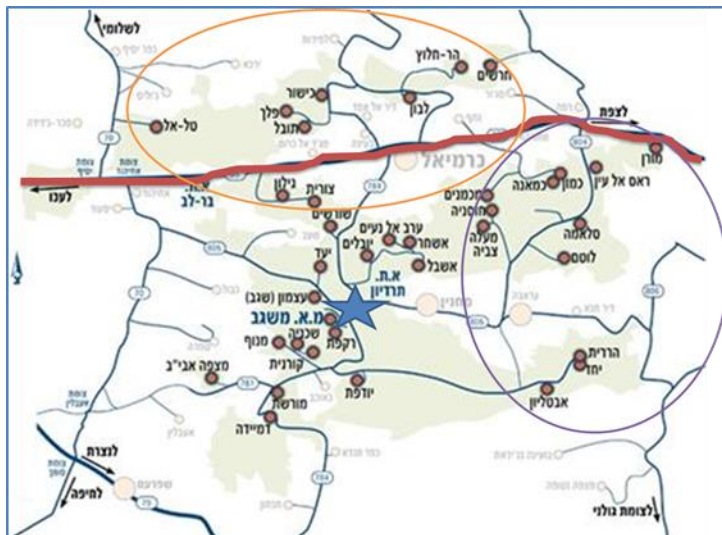
על אף כי מרבית יישובי משגב הם יישובים קהילתיים שהוקמו בשנות ה-80 ורובם יישובים הרריים, למעשה יישובי משגב שונים מאוד זה מזה, הן מבחינת ההרכב הדמוגרפי, גודל האוכלוסייה, מיקומם הפיזי והן מבחינת אורחות חיים. במשגב מספר יישובים קטנים מאוד (81 איש ומעלה) והיישוב הגדול ביותר מונה 3349 איש. בנוסף קיימים יישובים בעלי אופי וצביון ייחודי. מאפיינים ייחודיים אלו מחייבים את המועצה לצד מתן שירותים

בסיסיים לכולם, ל"תפור חליפה מותאמת אישית" ליישובים השונים, או לאשכולות יישובים לפי חלוקה גאוגרפית או פונקציונלית. למשל מתן שירותים מותאמים לדתיים (הפרדת נשים גברים; כשרות; שבת ועוד) ומתן שירותים ייחודיים לבדואים לא בכדי קיימת פעילות נרחבת ביישובים הגדולים של משגב בהם אחוז בני ה-50+ והאזרחים הוותיקים משמעותי. אתגר נוסף המאפיין את יישובי משגב נובע

מכך שמרביתם יישובים הרריים ותמהיל המגורים בהם אחד והותאם למשפחות צעירות – בתים גדולים לרוב דו קומתיים. מבנה טופוגרפי זה לצד תמהיל המגורים הקיים שהתאים לתושבי משגב הצעירים הפך להיות אתגר וקושי לאזרחים הוותיקים, המחייב הערכות והתאמה על מנת לאפשר להם להמשיך לגור במשגב. (למאפיינים נוספים ראו נספח 4: טבלת מאפייני יישובים)

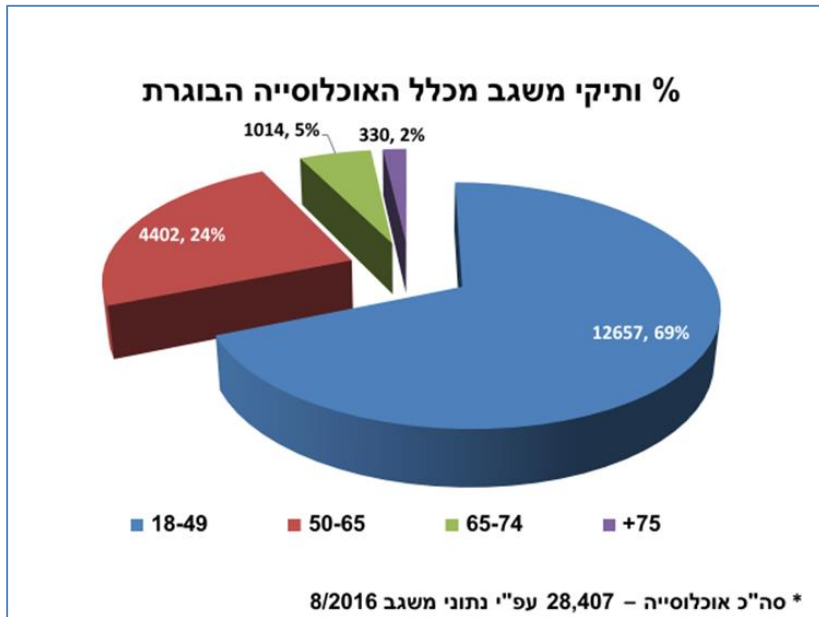
פריסה גאוגרפית

הפריסה הגאוגרפית של משגב מאופיינת במתחם מרכזי, המהווה את ליבת הפעילות במשגב ובו בניי המועצה ולצידם בתי ספר יסודי ותיכון, ספריה, מועדון כפרי, מרכז קהילתי, קופות חולים – כללית ומכבי, ובית עלמין אזורי. לאחרונה כאמור נחנך גם מבנה מרחבים הסמוך למועדון הכפרי. קיימת קבוצת יישובים הרריים "על הרכס" המרוחקים ממרכז משגב ונמצאים מצפון

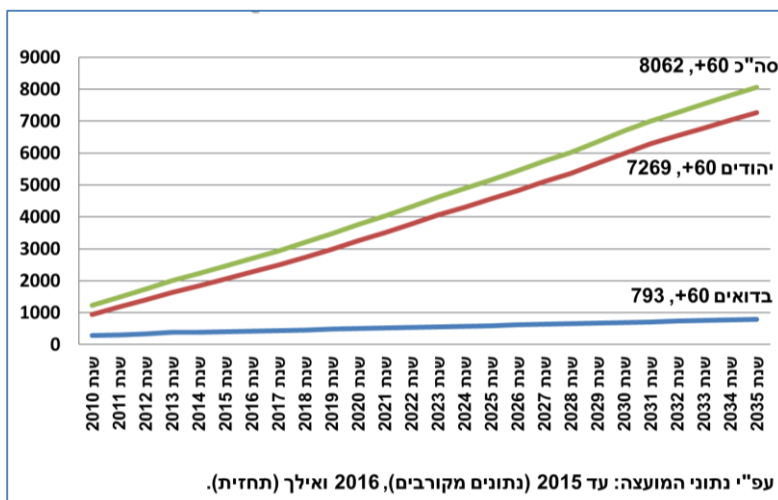
למשגב. קבוצת יישובים אלו צורכת את עיקר שירותיה בכרמיאל והסביבה. כמון קיימת קבוצת יישובים ממזרח למשגב, שאף הם מרוחקים ממרכז משגב ואף הם צורכים את השירותים בעיקר בכרמיאל והסביבה. פריסה זו משפיעה על דפוסי צריכת השירותים והמועצה נדרשת לתת לכך מענה הן במערך היסעים והן בביזור פעילויות לאשכולות יישובים ואף ליישובים עצמם.

תחזית אוכלוסיית ותיקי משגב

אוכלוסיית משגב נחשבת לאוכלוסייה צעירה יחסית, אף על פי כן כבר בשנת 2003 ראתה המועצה את הצורך להיערך מבעוד מועד ולתת מענה ראוי לאוכלוסייה הוותיקה. על כן יזמה המועצה תכנית אב לגיל השלישי.

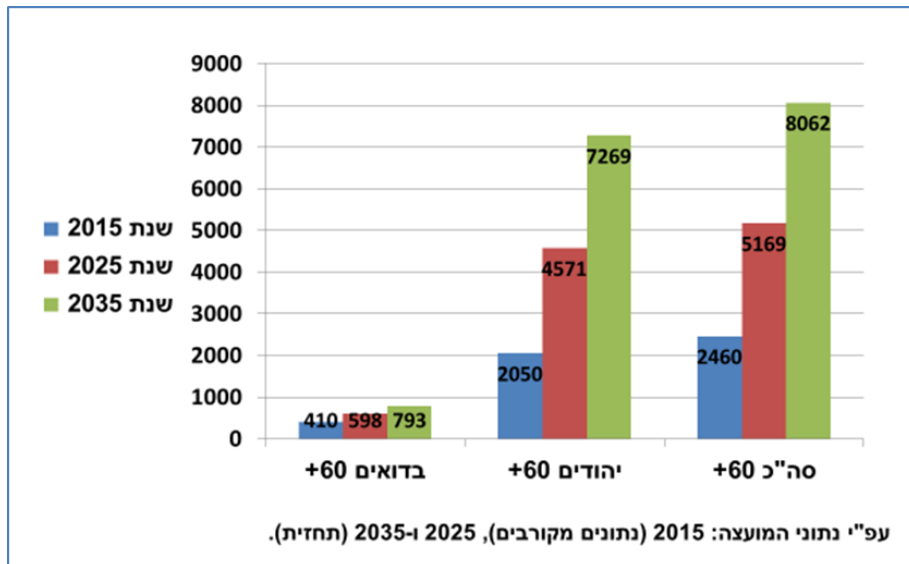
נכון להיום אוכלוסיית הוותיקים מהווה 7% מכלל האוכלוסייה וכוללת 1,344 איש ואשה. בני ה-50 – 65 מהווים 24% מכלל האוכלוסייה. פלח אוכלוסייה זה כולל 4,402 איש ומהווה פלח משמעותי בפני עצמו אשר חשוב להתאים לו שירותים המותאמים לצרכיו, רצונותיו ויכולותיו וכן מהווה את דור העתיד של האזרחים הוותיקים במשגב, וכולל בתוכו פנסיונרים צעירים.

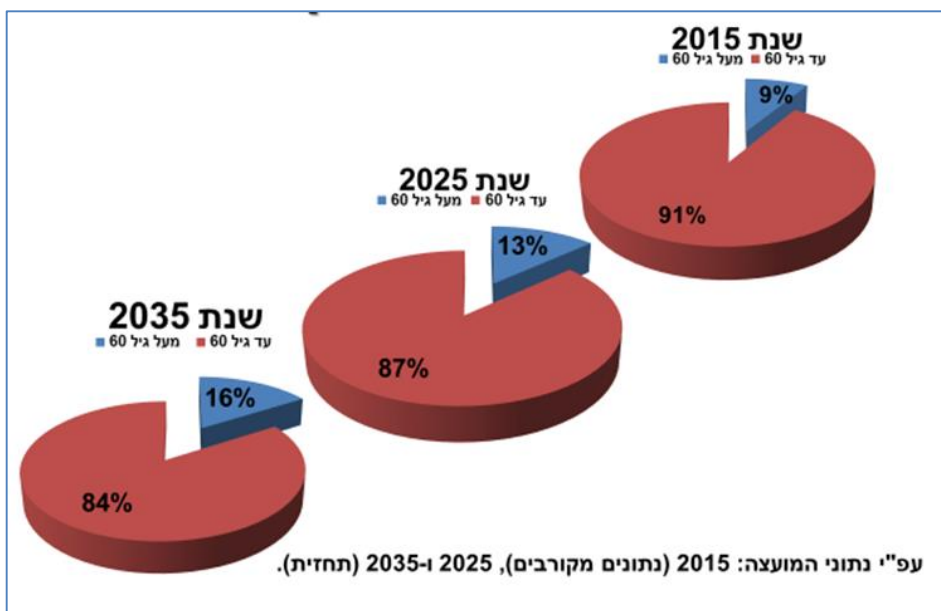
בהתאם לתחזית האוכלוסייה שערכה המועצה בשנת 2010, ניתן לראות מגמת עלייה מואצת וגידול באוכלוסיית הוותיקים מידי שנה, כך שבשנת 2035 צפויים להיות במשגב 8,062 אזרחים ותיקים. כלומר האוכלוסייה תכפיל את עצמה פי 6 מהיום.

מגמת עלייה דרמטית זו מחייבת את המועצה להערכות משמעותיות במתן שירותים מותאמים לאוכלוסיית הוותיקים בטווח הקצר, הבינוני והארוך. נתון חשוב נוסף מצביע על גידול מתון יחסית באוכלוסיית האזרחים הוותיקים הבדואיים, גידול ב-793 אזרחים בלבד. נתון המצביע על צורך בעיקר בהעמקת השירותים למגזר זה ושיפור הקיים.

תחזית אוכלוסיית ותיקי משגב

תחזית האוכלוסייה מצביעה כאמור על עליה דרמטית בשיעור האזרחים הוותיקים באוכלוסייה, מכ- 9% בני +60 בשנת 2015 ל- 13% בשנת 2025 ול- 16% בשנת 2035. ובמספרים מוחלטים מ- 2,460 בני +60 ל- 5,169 בשנת 2025 ול- 8,062 בשנת 2035. נתונים אלו מחייבים הערכות ארגונית, תקציבית ופיזית במועצה ובאזור. לפיכך התכנית האסטרטגית שלהלן תיקח בחשבון נתונים אלו ותתייחס לצורך במענה בטווח המידי, הקצר והארוך.

תכנית אב לגיל השלישי

בכדי להיענות לצרכים הצפויים ולהיערך להם מבעוד מועד גובשה כבר בשנת 2003 תכנית קש"ר – קהילתיות, שותפות ורב דוריות תכנית אב אסטרטגית לפיתוח שירותים לגיל השלישי במשגב.

להלן חזון הגיל השלישי שנוסח בתכנית:

"במשגב תיבנה חברה רב דורית, שבה אוכלוסיית הגיל השלישי מהווה נדבך חשוב בקהילה, תורמת ונתרמת בהיבטים השונים של היישוב הבודד ושל הקהילה כולה.

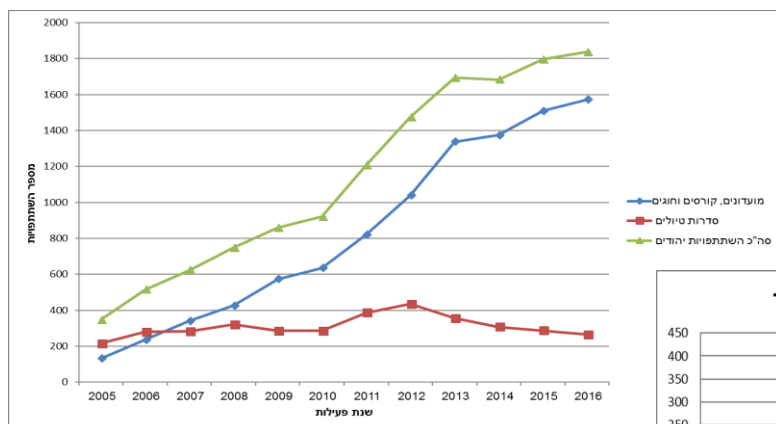
פיתוח שירותים בכל תחומי החיים לבני הגיל השלישי במשגב ייעשה ברמה שתאפשר לתושבים להישאר ביישוביהם ושתמשוך אוכלוסייה מבוגרת נוספת להצטרף ליישובי המועצה. בפיתוח השירותים תהיה שמירה על אופי הקהילה מחד גיסא, והתחשבות בפרט ובצרכיו מאידך גיסא."

כחלק מהמלצות התכנית הוקמה עמותת מרחבים - לוותיקי משגב.

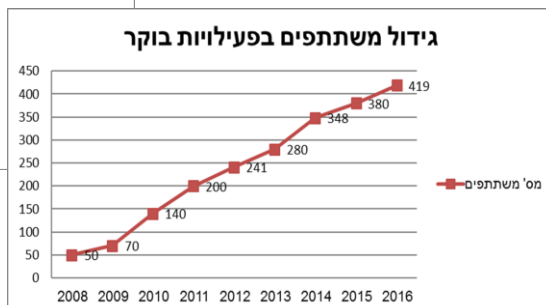
רקע על עמותת מרחבים

עמותת מרחבים הינה העמותה לתושבים הוותיקים של המועצה האזורית משגב. מטרת העמותה לקדם, לפתח ולספק מגוון נרחב של שירותים ופעילויות לתושבים הוותיקים, מתוך מטרה לאפשר להם המשך חיים פעילים בגיל המבוגר, במסגרת המועצה האזורית משגב וביישוביה. העמותה הוקמה בשנת 2004, יצאה לעצמאות בשנת 2005 ומהווה "זרוע ביצועית" של המועצה למתן שירותים לאזרחים הוותיקים. המוטו של העמותה הוא "להוסיף חיים לשנים ולא רק שנים לחיים". בשנת 2017 בעמותה 45 עובדים מתוכם 10 אנשי צוות והשאר מדריכי חוגים, מרצים ומדריכי טיולים. בעמותה 52 מתנדבים. נכון ל- 2017 930 איש משתתפים בפעילות העמותה באופן קבוע, וקיימות 2027 השתתפויות.

ניכרת מגמת עליה בהשתתפות בפעילות בכלל ובפעילות הבוקר המסובסדת בפרט.

גידול משתתפים בפעילויות בוקר

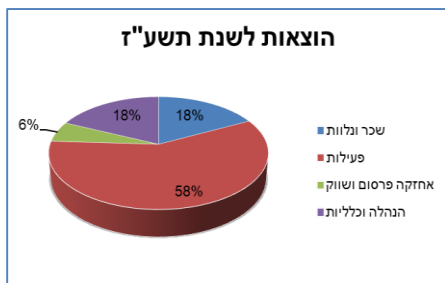
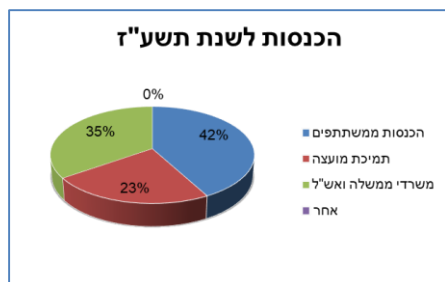
בספטמבר 2016 עברה העמותה למשכנה החדש במרכז משגב לצד המועדון הכפרי ממשכנה הקודם באזור התעשייה תרדיון, מה שאפשר מתן תנאים טובים יותר למתן שירותים לאוכלוסיית הוותיקים. במקום 800 מ"ר של חדרי פעילות, חדר אומנויות חדיש, אולמות הרצאות שיכולים להיפתח למרחב גדול ומתאים לאירועים וחגים, מטבח מצויד היטב וקפיטריה.

פעילות העמותה מחולקת על פני 3 רצפים גאוגרפיים:

- **שירות לפרט עד בית הוותיק** – באמצעות אבי"ב (קהילה תומכת), בה משתתפים 50 ותיקים, וכוללת שירותי אב קהילה לסיוע בתחזוקה בסיסית, לחצן מצוקה, מוקד ושירותים רפואיים 24/7 ופעילות חברתית מותאמת. וכן הפעלת מערך מסייע באמצעות "ביקורי בית ידידותיים" ו"אוזן קשבת" של מתנדבים.
- **שירות ביישובים** – "בית חם" ו"חברותא", פעילות חברתית, חוגי התעמלות וסבסוד פעילות יישובית, מועדונים חברתיים ביישובים הבדואים, לרבות הסעות וארוחת.
- **שירות אזורי** – קתדרה (מרכז לימודים ופנאי) במבנה העמותה ובמתקני המועצה (מרכז קהילתי ומועדון כפרי). פעילות הקתדרה מגוונת וכוללת מגוון הרצאות וקורסי העשרה, אמנות, פעילות גופנית, מנויי לוותיקים במועדון כפרי וטיולים בארץ, נופשונים וטיולים בחו"ל. כמוכן קיימת פעילות של מועדון מופ"ת לתושבים בודדים, בירידה תפקודית, הכוללת הסעות, ארוחות בוקר וצהריים ותכנית מגוונת.

בנוסף מחולקת הפעילות בין פעילות בוקר ("מרחבי בוקר") לבין פעילות העשרה בשעות אחה"צ והערב

("מרחבי ידע"), ובכך נותנת מענה לפלחי האוכלוסייה השונים, לרבות לבני ה-60+ שעדיין עובדים, וכן לאוכלוסיית זכאי משרד הרווחה (במסגרת תכנית מופ"ת). הפעילות וההסעות מסובסדים לתושבי משגב בני ה-60+.

תקציב העמותה:

מחזור הפעילות לשנת 2016 עמד על 2,670,637 ש"ח עליה של כ-275 אלש"ח מ-2015. מקורות התקציב מבוססים על הכנסות המשתתפים, תקציבי ממשלה ותמיכת המועצה. מרבית התקציב (58%) מושקע בפעילות והשאר בכוח אדם ובתקורות. עם הגידול בעשייה ובפעילות ניכרת יכולת גיוס התמיכות של העמותה מגורמים ציבוריים, שהיקפה גדל במהלך השנים 2009 – 2016 מ-כ-540 אלש"ח ל-1,620 אלש"ח.

שירותים לאזרחים ותיקים מטעם האגף לשירותים חברתיים

מעבר לשירותי הפרט, סיוע במיצוי זכויות וחוק סיעוד שניתנים לאזרחים הוותיקים במסגרת שירותי העבודה הסוציאלית מטעם האגף לשירותים חברתיים, קיימות מספר תכניות ייחודיות:

תכנית מר"ב – תכנית קהילתית לליווי ותמיכה בחולים במחלות מאיימות חיים ובאנשים בסוף חיהם ובבני משפחותיהם. **2 קבוצות תמיכה** – קבוצה לבני משפחה של חולי אלצהיימר ודמנציה וקבוצה לבני זוג המטפלים בבן זוג חולה. לאחרונה הוקמה במשגב **תחנת ש"ל** – שירות ייעוץ לאזרח, המסייע לאזרחים במיצוי זכויותיהם. באגף קיימת **יחידת התנדבות** המקיימת עם עמותות מרחבים תכניות התנדבות לוותיקים ביניהם: ביקורי בית ואוזן קשבת; סב/סבתא בגן; פרויקט בין דורי לתיעוד סיפורם של יישובי משגב, וכן מאפשרת מגוון גדול של תכניות בהן יכולים הוותיקים להשתלב עם שאר המתנדבים.

שירותי המועצה ביישובים הבדואים

סגן ראש המועצה והרכזים המוניציפאליים מפעילים את מערך השירותים ביישובים הבדואיים. בשונה מאשר ביישובים היהודיים הרכזים המוניציפאליים מועסקים על ידי המועצה ואחראים על ההתנהלות השוטפת של היישוב: מנהל תקין, קידום תהליכי פיתוח וארגון פעילויות מטעם המחלקות והגופים השונים של המועצה לרבות המרכז הקהילתי, שירותים חברתיים, חינוך ועוד. היישובים מאופיינים באוכלוסייה ותיקה שאינה משכילה ברובה, עם רמת הכנסה נמוכה. חלק מהגברים הם פנסיונרים של צה"ל. הנשים עקרות בית. היישוב מבוסס על מבנה חמולתי והמשפחה גרה באותו מתחם. בעבר הזקן היה מרכז המשפחה, היום נוצרו פערים בין דוריים ומקומו המכובד נשחק. האוכלוסייה המבוגרת מסורתית, מרכז היישוב הוא המסגד. המבנה הפטריארכלי נשמר ומוקפדת הפרדה בין נשים וגברים. הדור הבא הוא מודרני יותר וניכר כי האזרחים הוותיקים בעתיד יצרכו אחרת את השירותים באופן דומה יותר לאוכלוסייה היהודית, אך מדובר בפער של כעשור.

פעילות העמותה ביישובים הבדואים

פעילות העמותה ביישובים הבדואים נערכת בתוך הכפרים במסגרת מועדונים חברתיים (מועדוני מופ"ת מועשרים) וכוללת פעילות חברתית והעשרה, פעילות לקידום הבריאות, טיולים, נופשונים ואירועים אזוריים. בפעילות כוללת הסעות וארוחות בוקר וצהרים.

התפלגות גילאים בני 50+ (רשום האוכלוסין) והשתתפות במועדון חברתי לוותיק ביישובים הבדואים- 2016

יישוב / טווח גילאים	50-65	65-74	+75	סה"כ ותיקים	סה"כ תושבים	% מכלל האוכלוסייה	משתתפים במועדון	% משתתפים
דמיידה	57	15	7	79	465	16.99	22	27.85
חוג'יראת (ד'הרה)	8	6	6	20	24	83.33	0	0.00
חוסנייה	65	24	6	95	753	12.62	16	16.84
כמאנה	145	47	36	228	1499	15.21	42	18.42
סלמה	273	83	31	387	3349	11.56	48	12.40
ערב אל נעים	42	8	6	56	752	7.45	0	0.00
סה"כ	590	183	92	865	6842	12.64	128	14.80

לרבות מערך שירותים הנותן מענה עד הבית.

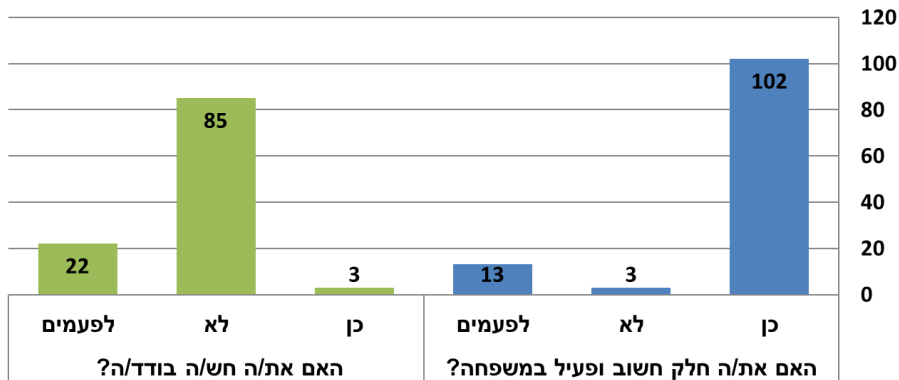
צרכים ומאפיינים ייחודיים שעלו בקבוצות המיקוד

- צורך בהרחבת השירות הקיים: חוגי העשרה, לימודי עברית (קראו וכתוב, הכרת מספרים), הרחבת שעות פעילות מועדון היום
- שירותים לבית הוותיק ביום.
- צורך בהנגשה ובשיפור תשתיות ביישוב (ככרות, רמזור, כבישים ומדרכות).
- מיצוי זכויות (ביטוח לאומי, רשות מקומית וכו').
- שוויון הזדמנויות בשירותים הציבוריים בהלימה ליישובים היהודיים.
- בסה"כ קיימת תחושת ביטחון ומוגנות, קרבה ו"יחד" בשל המגורים יחד כמשפחה.

אפיון אוכלוסיית הוותיקים

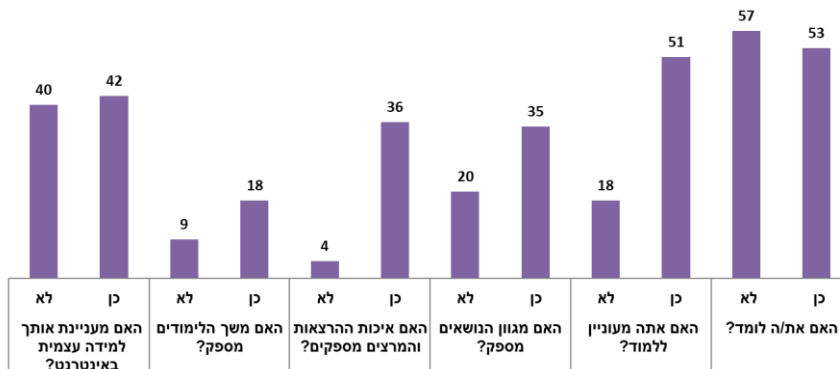
על בסיס מידע שנאסף במסגרת קבוצות המיקוד בשיח ועל בסיס שאלונים אישיים ובכנס התושבים ניתן להצביע על מספר מאפיינים של קבוצת הגיל +50 על צרכיהם, חששותיהם, רחשי ליבם, מאווייהם, רצונותיהם וציפיותיהם. תהליך האפיון נערך בגישה איכותנית ועל כן הנתונים אינם מבוססים על מדגם מייצג אלא מבטאים הלכי רוח (ראו נספח 5: מאפיינים דמוגרפיים של המשיבים לשאלונים בקבוצות המיקוד).

תחושת שייכות

על אף שמרבית הנשאלים חשים חלק משמעותי במשפחה (86%) ואינם חשים בודדים (77%) יש לשים לב לכ-20% מהנשאלים שחשים אחרת. לאחרונה יזמה עמותת מרחבים תכנית למניעת בדידות מתוך הקשבה לרחשי לב אלו.

לימודים והעשרה

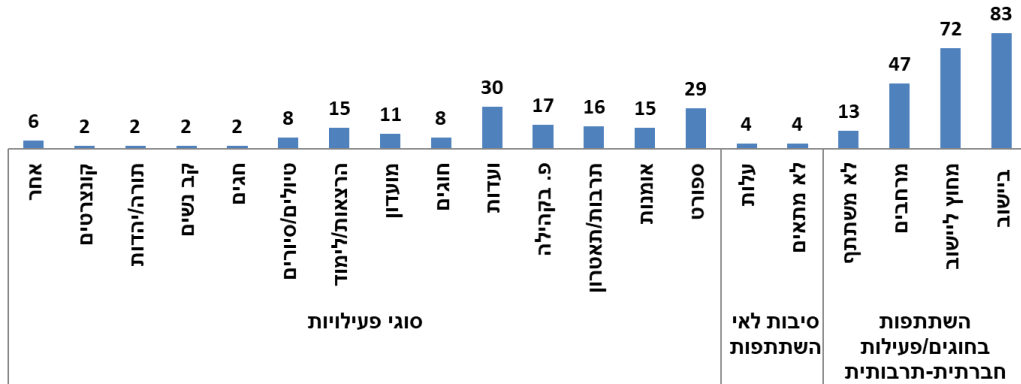

כיוון שמדובר באוכלוסייה משכילה ברובה, ומרבית הנשאלים מעוניינים ללמוד- קיים פוטנציאל משמעותי לפיתוח בתחום זה. מכאן שעל אף פעילות הקתדרה הענפה והמגוונת, רבים ציינו את הצורך בלימודי העשרה סמי אקדמיים ואקדמיים. גם בפורום המזכירים עלה נושא "מוסד אקדמי" מספר פעמים (5 מתוך 18) (ראו נספח 2: סיכום פגישת פורום מזכירים).

אפיון אוכלוסיית הוותיקים (המשך):

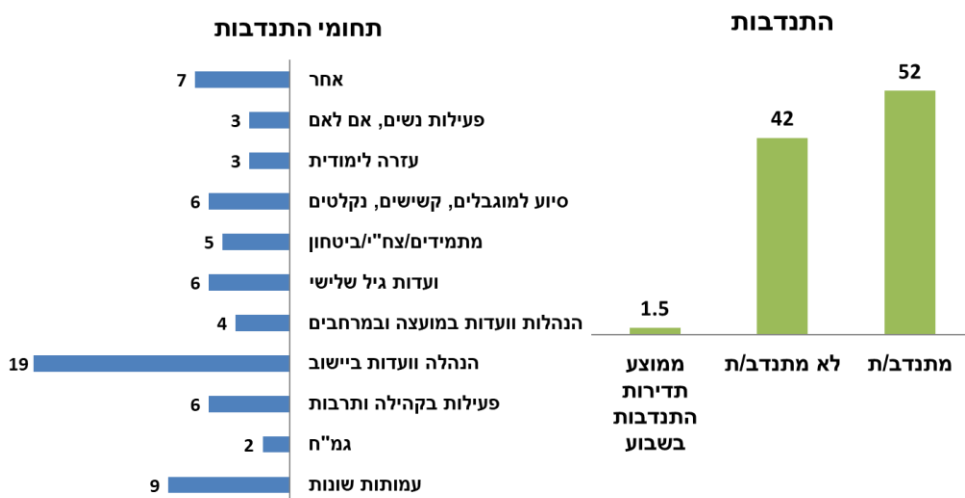
כחלק מתפיסת ההזדקנות הפעילה – "active aging" עלה צורך לבחון עד כמה האזרחים הוותיקים אכן פעילים ומשתתפים בחוגים ובפעילות חברתית-תרבותית.

השתתפות בפעילות חוגים ופעילות חברתית-תרבותית

ניכר כי מרבית הנשאלים משתתפים בפעילות. השאלונים הצביעו על תחומי עניין ועיסוק מאוד מגוונים ועולה כי פוטנציאל פיתוח הפעילות וגיוונה רחב מאוד. עוד עולה כי מרבית המשתתפים צורכים את החוגים והפעילות ביישוב ומחוצה לו ורק פחות מ- 50% נהנים מהפעילות הענפה שמציעה הקתדרה במרחבים.

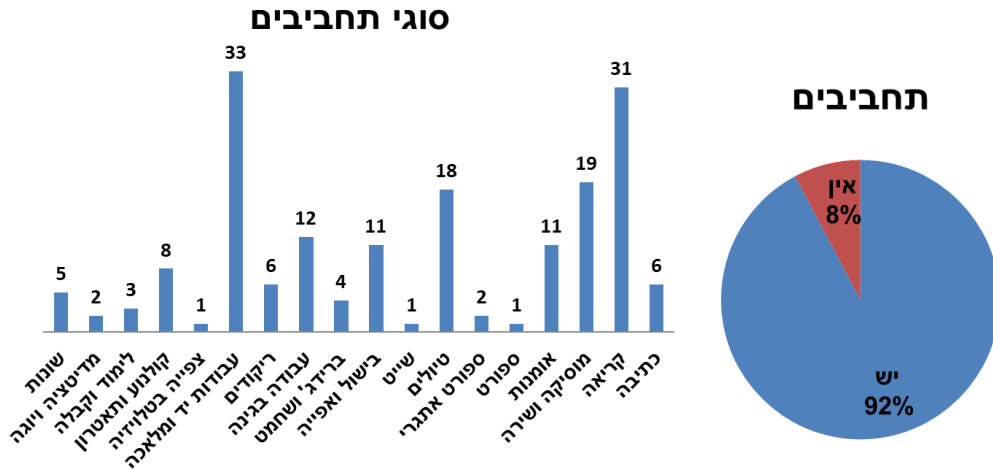
נושא נוסף שנבחן הוא תחום ההתנדבות.

מעל 50% מהנשאלים מתנדבים בקהילה היישובית או בגופים שונים במרחב. תחום ההתנדבות בכלל והמעורבות בקהילה המקומית והאזורית מהווים פוטנציאל משמעותי לפיתוח ותואמים את ה-DNA של יישובי משגב. ההתנדבות יכולה להיות פרטנית וכחלק מהתרומה והמעורבות הקהילתית.

אפיון אוכלוסיית הוותיקים (המשך):

מאפיין נוסף חשוב לבחינה הוא תחומי העניין והתחביבים של הנשאלים.

מניתוח השאלונים עולה כי למרבית הנשאלים יש תחביבים, תחומי העניין מאוד מגוונים וייחודיים כך שקצרה היריעה מלפרט את כולם, האתגר הוא במציאת המענים הרלוונטיים לכולם.

נושאים מרכזיים נוספים שעלו על ידי משתתפי קבוצות המיקוד:

ניידות

הפיזור הגאוגרפי של יישובי משגב מחייב רמת ניידות גבוהה. משתתפים רבים ציינו את החשש שלא יוכלו לנהוג. ציינו כי פעילות מרחבים בשעות אחר הצהריים –ערב היא ללא הסעות. שירותי השאטלים וקבוצות וואצאפ לטרמפים ו- Carpool לא נותנים מענה מספק.

שירותים לאזרח הוותיק בבית המשתתפים העלו צורך במתן שירותים בבית הוותיק כמו פינוי אשפה, אחזקת בית, ניקיון ועוד.

פיתוח שירותים חדשים ביישוב או באשכולות יישובים

מרפאה, מכולת, שלוחת פעילות מרחבים

קהילה רב דורית

עולה צורך בהכרות רבה יותר בין שכבות הגיל, צורך בקליטה, פעילות מותאמת לכל שכבות הגיל

עלויות

משתתפים רבים ציינו כי שירותי משגב יקרים יחסית: חוגים, מועדון כפרי.

דיור

עולה צורך במתן פתרונות דיור בבתי קטנים יותר ונגישים יותר לאוכלוסייה הוותיקה ביישוב ושאפה להישאר בבית ובקהילה, מול צורך בפתרונות עתידיים של דיור מוגן אזורי.

אפיון אוכלוסיית הוותיקים (המשך):

על אף שמדובר באוכלוסייה של גמלאים או לפני יציאה לפנסיה, נושא התעסוקה בכלל והתעסוקה המפרנסת בפרט מהווה חלק מתפיסת ה- "active aging" ומהווה צורך חשוב לאוכלוסייה זו. הגמלאים הצעירים שואפים להמשיך לעסוק בעשייה משמעותית וחוששים מהזמן הפנוי שייוצר להם. לצד זאת רבים חוששים כי הפנסיה הנצברת לא תספק את צרכיהם ועל כן שואפים גם להמשיך התפרנסות.

יש לציין כי בקיימים פנסיונרים רבים שהיו עצמאיים ולא דאגו לפנסיה מבעוד מועד, ובנוסף חלק ניכר מהם היו חברי אגודות שיתופיות שעברו תהליכי הפרטה בשנות ה- 90 ונותרו ללא צבירה מספקת לפנסיה.

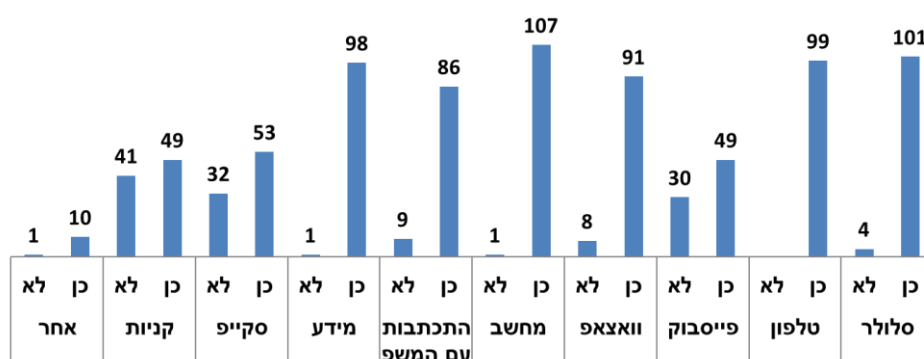
תמונת המצב בקרב הנשאלים הייתה כי חלק ניכר מהם עדיין עובדים. בשיחה עם המשתתפים רבים העלו דאגה מיום היציאה לפנסיה. לפיכך חלק מכיווני הפיתוח הנדרשים הינם הכנה לפרישה וליווי תהליך הפרישה לרבות דאגה ליכולת התפרנסות העתידית של הגמלאים.

עבודה ופרנסה

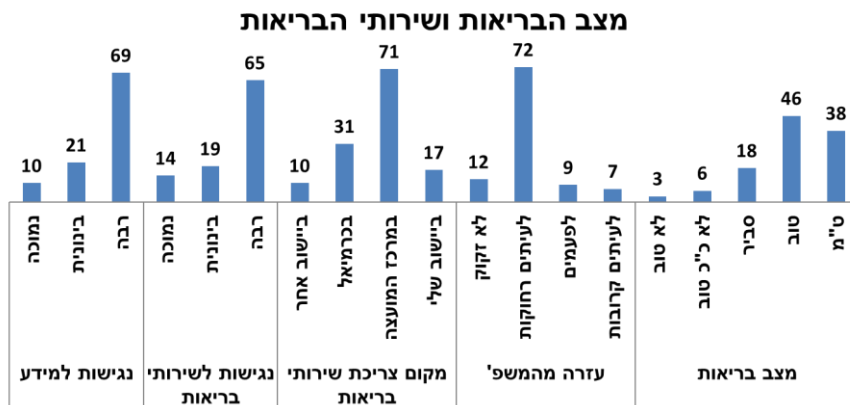
סוגיה נוספת החשובה לעצמאותו של האדם המבוגר היא נגישותו לטכנולוגיה. הנגישות לטכנולוגיה חשובה ביותר להפגת הבדידות ומאפשרת תקשורת טובה עם המשפחה והקהילה בשגרה ובמצבי מצוקה וחולי. אוכלוסיית משגב מאופיינת כאוכלוסייה צעירה ומשכילה ברובה, המורגלת בשימוש באמצעים טכנולוגיים לקבלת מידע, להרשמה לפעילויות וללמידה עצמית. מתשובות הנשאלים ניכרת נגישות גבוהה לטכנולוגיה ולניו-מדיה, תנאים המאפשרים שימוש ברשת התקשורת על מנת לגשר על הנגישות הפיזית ותנאים מיטיבים לפיתוח שירותים וירטואליים.

שימוש בטכנולוגיה

אפיון אוכלוסיית הוותיקים (המשך):

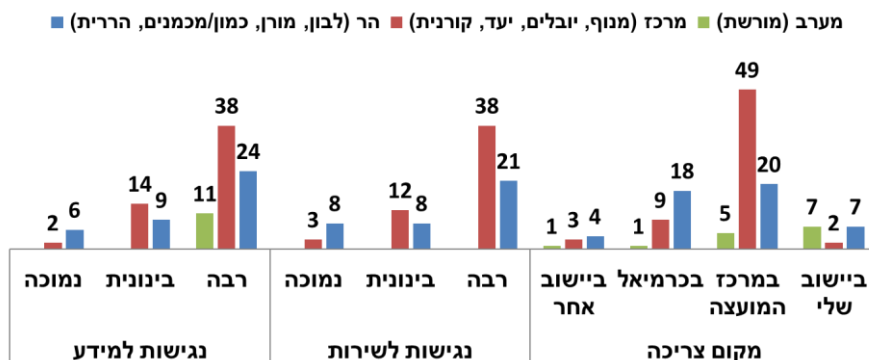
אחת הסוגיות המטרידות ביותר את מנוחתם של אזרחים ותיקים בכלל ואלו הגרים ביישובים פריפריאליים בפרט היא סוגיית שירותי הבריאות ונגישות לשירותי בריאות איכותיים. סוגיית שירותי הבריאות עלתה באופן ניכר במפגש עם מזכירי היישובים שצינו את חיוניות המענה בתחום זה הן במרפאות יישוביות והן במערך כולל של שירותי בריאות במרחב. כמוכן עלה צורך בפיתוח מענה שיקומי רב תחומי.

מרבית אוכלוסיית הנשאלים בריאה בדרך כלל והשירותים היום מספקים. מרביתם צורכים את השירות במרכז המועצה או בכרמיאל. על הפיתוח לקחת בחשבון הזדקנות האוכלוסייה וכי 34% מהנשאלים ציינו כי הנגישות בינונית-נמוכה וכן את החשש העולה מהצורך להזדקק לעזרה מהמשפחה הקרובה.

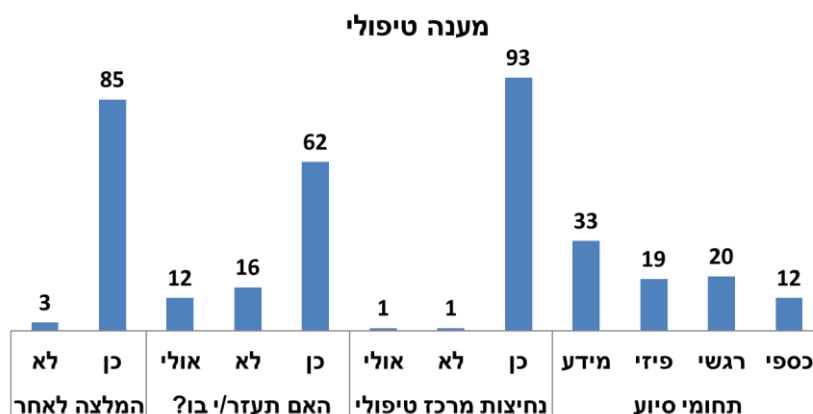
מניתוח מידת הנגישות לשירותי בריאות לפי יישובים ניכרים הבדלים במקום צריכת השירותים ובתפיסת הנגישות בין מרכז המועצה לפריפריה: הנשאלים תושבי המרכז צורכים יותר שירותי בריאות במרכז המועצה (78% לעומת 41% בהר), 43% מהנשאלים ביישובי ההר מציינים כי הנגישות בינונית-נמוכה לעומת 28% בלבד בקרב נשאלים מיישובי המרכז. תמונה זו מעלה צורך בהנגשת שירותי בריאות ליישובים המרוחקים ועולה שאלת הביזור מול המרכז באשר למתח שבין שאיפה למקצועיות ותפיסת One Stop Shop ומרכז מומחים לבין הנגשת השירות ביישוב לבית הוותיק (ניידת, ביקורי רופא, רופא/אחות תורנית לחירום ביישובים ועוד). סוגיה נוספת שעלתה היא מענה לשירותי סיעוד ומיסוד מענה למטפלים הזרים (מגורים, מפגשים חברתיים ועוד).

נגישות לשירותי בריאות

אפיון אוכלוסיית הוותיקים (המשך):

סוגיה נוספת שנבחנה היא ההתכנות והמענה על צורך של מרכז טיפולים אלטרנטיביים אזוריים. הנשאלים ראו בסה"כ בחיוב הצעה זו לפיתוח, למרביתם יכולה הצעה זו לתת מענה עתידי אך אינה רלוונטית כעת.

אפיון השירותים לגיל השלישי ביישובים

על בסיס שאלונים שנערכו בקרב היישובים היהודיים על דפוסי אספקת שירותים לאזרחים הבאים ומנתונים שאספה אביבה קפלן, רכזת יישובים בעמותת מרחבים עולים הנתונים הבאים:

- **מבנים ארגוניים** – נכון ל- 2018 ב- 25 יישובים פועלות ועדות גיל שלישי ובחלק ניכר מהיישובים פועלת גם ועדת קהילה/פרט.
- **פעילות ייעודית** – נכון ל- 2018 ב- 25 יישובים קיימת פעילות ייעודית לגיל השלישי המתקצבת על ידי היישוב. עלה צורך להעמיק בפעילות זו ואף להקצות מקום לפעילות (מועדון ייעודי) (נכון ל- 2018 קיימים מבנים ייעודיים בשמונה יישובים).
- **פעילות קהילתית מותאמת** – הפעילות הקהילתית ביישובים מותאמת לרוב למשפחות עם ילדים, אולם ניכר כי החלה רגישות ותשומת לב להתאמת פעילויות קהילתיות לכלל האוכלוסייה.
- **דפוסי צריכת השירותים** משתנה בהתאם למיקום היישוב. תושבים הגרים ביישובים הקרובים למרכז משגב נהנים משירותי המועצה ושירותי הבריאות במרכז ואילו שאר התושבים צורכים את השירותים הללו בכרמיאל וביישובים בסביבה.
- **תחבורה** – התחבורה הציבורית מגיעה ליישובים, אולם היא מגיעה בתדירות נמוכה מאוד ולמעשה אינה נותנת מענה לצרכי האוכלוסייה הוותיקה.
- **הגירה שלילית** – בחמישה יישובים צוין כי בחמש שנים האחרונות עזבו 2-10 איש, אולם הסיבות היו מגוונות וכללו סיבות אישיות, פרנסה, בריאות ובעיקר הרצון לגור לצד ילדיהם.
- **נגישות תשתיות ציבוריות** – מבני הציבור מונגשים ברובם והמועצה דואגת להנגשתם כאשר הם בתהליך שיפוץ/ בנייה חדשה. על אף שהמועצה גייסה תקציב לנושא וערכה סקר נגישות רק מעט מהיישובים בחרו להקצות תקציב פיתוח לכך. מעבר לכך במרבית היישובים חסרה הנגשה של שבילים ומדרכות (לרבות לנסיעת קולנועיות), תאורת הרחוב, ספסלים והצללות.

יתרונות יחסיים וייחודיות

על בסיס תהליך האפיון אותרו שישה יתרונות יחסיים עיקריים המאפיינים את מועצה אזורית משגב ומהווים מנוף לפיתוח תחום האזרחות הוותיקה:

ששה יתרונות אלו מהווים את החוזקות של המועצה והעמותה ומשמשים תשתית איתנה לפיתוח מערך השירותים לאזרחים הוותיקים.

1. **המועצה רואה למרחוק ונערכת מבעוד מועד** – יתרונה היחסי הזה של המועצה בא לידי ביטוי בהובלת תכנית אב לגיל השלישי בשנים 2001 - 2003 בהן אחוז האזרחים הוותיקים היה קטן מאוד. תכנית זו היוותה בסיס להקמת העמותה ולמערך השירותים לאזרחים הוותיקים הקיים היום. כך גם הצורך בהובלת תהליך אסטרטגי של יישוב לדורות אשר מדריך את היישובים להיערך למתן מענה ליישוב רב-דורי ולאפשר איכות חיים מלידה ועד המוות לתושבי משגב. המועצה ערכה תכניות אסטרטגיות בתחום הספורט, חינוך בלב הקהילה, אמנת שירות, תכנית אב לנגישות, ועדכון חזון משגב.

2. **הון אנושי גבוה – משכיל, עצמאי, בעל ניסיון** – יתרון יחסי נוסף הוא בהרכב ההון האנושי במשגב, המורכב ברובו מאנשים משכילים, עצמאיים ושכבת הביניים ומעלה, ובמצב חברתי-כללי גבוה. יתרון זה הוא אף אתגר המחייב את נותני השירותים לתת מענה איכותי גבוהה המותאם לצורכי האוכלוסייה מחד ומאידך מענה בר השגה לתושבים שלהם אמצעים מועטים.

3. **כמועצה המושתתת ברובה על יישובים קהילתיים, מושבים וקיבוצים, מושרשת בה תרבות של שיתוף והשתתפות, מעורבות ופעילות קהילתית.** קרקע זו היא בסיס איתן לפיתוח פעילות רב דורית והעצמת העשייה הקהילתית ההתנדבותית בקרב הגיל השלישי ובהקהילה כולה.

4. השקעת תשומות לפיתוח. תשתית ארגונית ופיזיות במועצה וביושבים – ניכרת ההשקעה המשמעותית בבינוי מבנה חדש לפעילות עמותת מרחבים, עידוד הקמת ועדות גיל שלישי וקהילה ועוד. יתרון יחסי זה מהווה תשתית איתנה למינוף העשייה, שיפור ופיתוח השירותים לאזרחים הוותיקים.

5. יישוב לדורות – כחלק מושרש בשיח המשגבי (רב דוריות) – תהליך יישוב לדורות ברמה המרחבית חלחל לשיח, ותושבי משגב "מדברים את השפה" של המדריך. עידוד תהליכי יישוב לדורות בתמיכת המועצה מהווים בבסיס להתאמת הפעילות הקהילתית לקהילה רב דורית והקמת ועדות +50 .

6. רחשי כבוד למייסדי משגב ושאפה מצד המועצה והיושבים ליצר תנאים אופטימליים לשמירה על איכות חיים בעת זקנה - ניכר כי הנהלת המועצה ותושבי משגב רוחשים כבוד למייסדי משגב, מוקירים להם על העשייה הרבה לאורך השנים. הוקרה זו מבטיחה שאיפה כנה של המועצה, היושבים והתושבים ליצר את התנאים המיטיבים לדור המייסדים להזדקן בכבוד.

הרמת כוסית במרחבים 20.9.16

האתגרים

על בסיס תהליך האפיון אותרו שבעה אתגרים אסטרטגיים מרכזיים אשר התמודדות עימם עשויה ליצר שינוי משמעותי ובסיס לפיתוח של מענה איכותי ומותאם לאזרחים הוותיקים במשגב:

שבעה אתגרים אלה הינם בליבת תהליך התכנון.

1. **מועצה צעירה, צומחת ומתפתחת עם התבגרות האוכלוסייה** – על אף ההערכות המוקדמת ותהליכי התכנון, נדרשים ספי כניסה מינימליים על מנת שהשירותים יוכלו להיות יעילים. המספרים המצומצמים עדיין של האזרחים הוותיקים מחד, לצד הצורך לתת מענה איכותי ולא יקר, וליצר תמונת עתיד בהירה להזדקנות בטוחה ואיכותית במשגב, מחייבים את המועצה לפתח שירותים גם אם אין "מאסה קריטית" ממשית לפתיחתם.
2. **נגישות: יישובים הרריים, בתים לא נגישים, תשתיות לא מותאמות מספיק (תאורה, נסיעה בקולנועיות, מבני ציבור נגישים וכו')** – על אף הערכות המועצה באמצעות סקר נגישות, המענה הניתן להנגשה הוא בעיקר למבנים ותשתיות ציבוריות אשר נבנים או מחודשים. מעבר לכך חסר מענה להנגשת בית הוותיק ודרכי גישה למרכז היישוב.
3. **ניידות: נסיעה בין היישובים, צורך בנהיגה, תשתיות תחבורה לא מספיקות** – על אף היוזמה הברוכה של מערך שאטלים בין היישובים, לוחות טרמפים ליצירת Car Pool ביישובים, ומאמצים ניכרים של המועצה לשיפור התחבורה. האזרחים הוותיקים מצביעים על חשש כי בהעדר יכולת של נהיגה בכלל ובשעות החשכה בפרט תמנע מהם היכולת להגיע לפעילויות במרחב המועצה ולמרכזי מסחר ושירותים חיוניים. עוד צוינה בעיית מיקום תחנות ההסעה וההגעה אליהן.

4. תפיסה עצמית של מסוגלות, תפקוד, עצמאות, נכס שיש להוקיר ולהכיר – הימנעות מלהיעזר ולהיתמך, צפייה להמשיך להיות תורם ומועיל – ניכר כי מרבית תושבי משגב אף שהגיעו לגיל פרישה ממשיכים לעבוד והינם אזרחים פעילים. מרביתם היו מייסדי היישובים. על כן חשוב לאפשר פלטפורמות להמשך עשייה, מעורבות, תרומה, השפעה והובלה שלהם גם בגיל הזקנה. בנוסף לכך, על אף פיתוח מערך ליווי ותמיכה יישובי המבורך באמצעות ועדות קהילה, חלק מהאזרחים הוותיקים ציינו כי הם חשים באי נעימות להיעזר ביומיום ו"להטריח" את הצוות המתנדב ומעדיפים קבלת מענה חיצוני מקצועי.

5. יצירת תמונת עתיד בהירה להזדקנות במשגב – ידע על האפשרויות הקיימות ושיפוח, בטחון אישי שיהיה מענה זמין, נגיש ואיכותי בעת הצורך – העדר אופק ברור של תנאים נגשים ושירותים מותאמים להזדקנות מיטבית במשגב, ביישובים מפוזרים, מבודדים והרריים, הדרושים רמת נידות גבוהה ותפקוד עצמאי, מקשה על חלק מהאזרחים הוותיקים לראות פני עתיד. הידיעה על עזיבה של ותיקים את האזור אף היא מעלה חשש לגבי העתיד. על אף כי אוכלוסיית הוותיקים עדיין קטנה יחסית ומרבית היישובים צעירים יזמה המועצה מבעוד מועד באמצעות עמותת מרחבים פעילות נרחבת על אף כי אין ניצול מיטבי של השירותים וחסר היתרון לגודל. זאת על מנת ליצר תשתית מותאמת לאוכלוסייה זו בהווה ובעתיד. למרות זאת ניכר כי חלק מהתושבים אינם מודעים להיצע הקיים ולאפשרויות הקיימות עבורם.

6. פיזור גאוגרפי ומרחק ממרכז משגב, שונות בין מאפייני היישובים וצורכיהם – הפיזור הגאוגרפי של יישובי משגב ודפוסי צריכת שירותים שונה בין יישובי "מרכז משגב" לבין יישובי "הרכס" או הסמוכים לכרמיאל מצפון, מחייבת חשיבה באשר לרמת הביזור והמרכז של הפעילויות והשירותים השונים, ברמת יישוב, אשכול יישובים, מועצה והמרחב הסובב.

7. אתגר כלכלי: ברמת הפרט -אופק ליכולת התפרנסות עתידית לגמלאים, ברמה המערכתית – צורך בהשקעה גבוהה יותר בשירותים לאוכלוסיית הוותיקים ההולכת וגדלה – על אף היות מרבית אוכלוסיית משגב במעמד בינוני-גבוה, והמצב החברתי-כלכלי יחסית גבוה, יש לא מעט ותיקים שלא צברו פנסיה מספיקה וחוששים כי יתקשו לממן את ההוצאות הנדרשות. כמוכן קיימת ציפייה לקבלת זכויות של "אזרחים ותיקים" הכוללות הטבות והנחות כמקובל בעיר, כגון "שלישי בשלייקס", הנחות בכרטיסים ובתשלומים לשירותים לאזרחים ותיקים ועוד.

על בסיס תוצרי האפיון – היתרונות היחסיים והאתגרים האסטרטגיים הללו עוצבה המדיניות המובילה של האזרחות הוותיקה במועצה האזורית משגב לשנים הבאות: החזון, ערכי הליבה והמטרות הכלליות כפי שיפורטו להלן. המדיניות המובילה מתבססת על 5 עקרונות מנחים המהווים "קוד מועצתי" המתווה את כיווני הפיתוח.

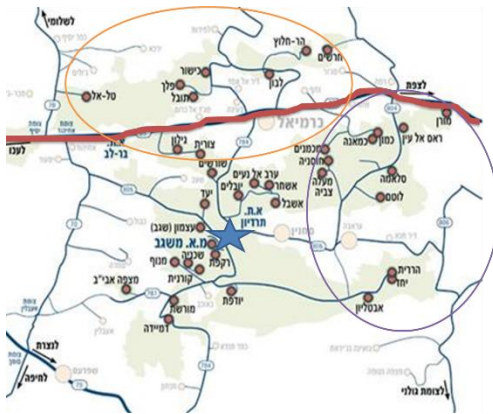
עקרונות מנחים

להתוויית המדיניות המובילה וכיווני הפיתוח של תחום האזרחות הוותיקה במשגב גובשו 5 עקרונות מנחים:

עקרון 1: עקרון הרצף הגאוגרפי

עקרון זה מנחה כי בכל תחום פעילות ותהליך קבלת החלטות תהיה התייחסות לרצף הגאוגרפי והחלטה באיזה מישור יינתן השירות ומדוע. המשמעות נובעת מהצורך לרכז שירותים כאשר היתרון לגודל חשוב וכן האפשרות להעניק שירות איכותי ב-One Stop Shop. בד בבד עולה צורך לעבות את השירותים ביישובים ולהנגישם עד בית הוותיק.

שאלת הביזור- מרכז היא שאלה גנרית ונכונה לכלל מערך השירותים במועצה, אך היא מתחזקת עוד יותר כאשר קיים מתח בין מתן שירותים איכותיים לבין הצורך של האזרח לחוש בטחון בביתו.

עקרון 2: רצפים תפקודיים

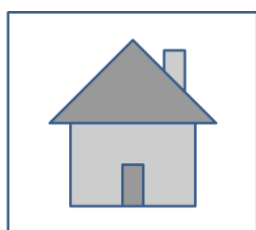
עקרון זה דן בשבירת הפרדיגמה של זקנה כחולי ומצוקה ובמעבר משירותים "טיפוליים" ומערך שירותים מגוון למצבי תפקוד שונים. נוכח עליית תוחלת החיים תקופת הזקנה הוארכה וניתן היום לפגוש אזרחים ותיקים ברמת תפקוד מאוד גבוהה. הזקנה אינה נתפסת כ"נטל" אלא כנכס, ומנוף לפיתוח שירותי תרבות, פנאי, תיירות, תעסוקה, יזמות ועוד. מאידך עדיין עולה צורך לאפשר הזדקנות איכותית גם במצבים שהתפקוד יורד - שירותי בריאות, שיקום, סיעוד ותמיכה כוללת.

עקרון 3 : Age friendly communities

העיקרון השלישי מבוסס על התאמת הקהילות להזדקנות בבית וביישוב ככל הניתן מבלי צורך של האזרח הוותיק לעזוב או לעבור למקום אחר. מה שמחייב הנגשת בית הוותיק, היישוב על התשתיות והמבנים שבו והתאמת הפעילות הקהילתית חברתית והמתחמים הקהילתיים לקהילה רב דורית.

Aging in place
הזדקנות בבית

community spaces
מתחמים ציבוריים
ומקומות למפגש בין אנשים

עקרון 4 : העצמת קהילה רב דורית

עקרון זה שם דגש על אופן מתן השירותים בארגון וגיבוש פעילויות כך שיקדמו את תהליך "בינוי קהילה רב דורית". השאיפה היא **"לתת חנות ולא דגים!"**, דהיינו להימנע מלהקצות תקציבים ופעילויות, שאינם מייצרים תשתית לפעילות לאזרחים הוותיקים ברת קיימא, ולהשקיע בעיקר במנופי פיתוח וכלים המייצרים תנאים מיטיבים לפעילות של הקהילה למען עצמה. בנוסף חשוב כי הפעילויות השונות יחזקו את **ההון החברתי**, הן המקשר (לפי גילאים, מגדר ותחום עניין) והן המגשר (בין דורי). נוסף על כך חשוב כי מנגנוני התמיכה והסיוע לפעילות הקהילתית היישובית יחזקו את העיקרון של האזרחים הוותיקים **כשותפים פעילים ומעורבים** יותר מאשר היותם לקוחות מקבלי שירות.

עקרון 5: שילוביות וסנרגטיות

עקרון זה שם דגש על פיתוח פעילות המבוססת על **איגום משאבים** ותפיסה סינרגטית של **השלם שווה יותר מסך חלקיו** באמצעות **שולחנות עגולים** בין מגזריים ורב תחומיים, יצירת **ממשקי עבודה** יעילים לתיאום, לשיתופי פעולה וליצירת שותפויות אסטרטגיות בתוך המועצה, בין המועצה לעמותת מרחבים, בין המועצה ליישובים, בתוך היישובים עצמם ובמרחב הסובב עם רשויות שכנות וגופים רלוונטיים.

5 עקרונות אלו כאמור יהוו את ה"קוד המועצתי" המנחה להזדקנות מיטבית במשגב.

חזון האזרחות הוותיקה במשגב

ותיקי משגב חיים ב קהילה רב
דורית צומחת ומתפתחת, המהווה בית
חס עבורם ועבור הדורות הבאים.
קהילת משגב משמרת את ערכי העבר,
מעניקה לכלל ותיקיה סביבת חיים
בריאה, בטוחה ונגישה;
קהילה המאפשרת שירותים איכותיים,
תחושת שייכות וחיוניות, אופק
להתפתחות ולתרומה אישית, לעשייה
משמעותית ולפעילות עשירה;
כל זאת מתוך רחשי כבוד, הערכה
והוקרה עמוקים לוותיקיה.

ערכי ליבה

חמשת ערכי הליבה שנבחרו ושיפורטו להלן משקפים את ה-DNA של ההזדקנות במשגב. ערכי ליבה אלו מצביעים על סולם הערכים שלאורו מערך הפעילות והשירותים לאזרחים הוותיקים מנוהלים ועתידיים להתנהל. ערכים אלו הינם בבסיס התרבות הארגונית הייחודית למועצה ולעמותת מרחבים. ערכי הליבה הללו מהווים זיקוק של החוזקות והייחודיות של הארגון הקיים, הרואה פני עתיד, אשר מסייעים ויסיעו לו גם בעתיד להצליח ולהתפתח. ערכים אלו עתידיים להוות מצפן עבור הארגון בתהליכי קבלת ההחלטות ובהתנהלותו היומיומית.

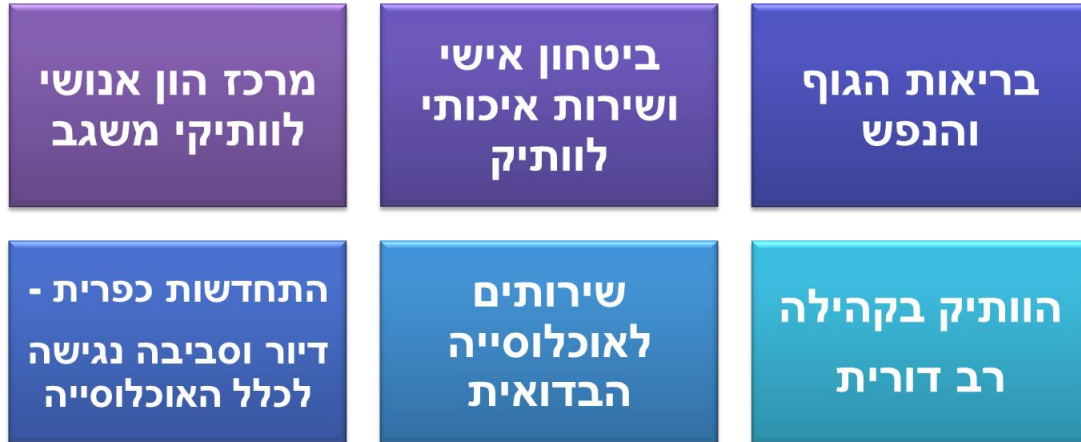

להלן פירוט המשמעויות המרכזיות הנגזרות מחמשת ערכי הליבה שנבחרו:

- 1. ממש"ק -** המועצה ועמותת מרחבים ישאפו לחזק את רמת הקהילתיות ביישובים ובקהילת משגב על ידי חיזוק הקשרים החברתיים בין התושבים, העצמת המנהיגות היישובית והפעילים והגדלת מידת המעורבות של התושבים בפעילות היישובית והאזורית לכדי יצירת תחושת ממש"ק (משמעות, מחויבות ושייכות).
- 2. כבוד הדדי -** הפעילויות והשירותים לאזרחים הוותיקים יהיו מושתתים על ערך הכבוד ההדדי בין איש לרעהו ובין גופים ומוסדות שונים במועצה, בעמותת מרחבים, ביישובים ובמרחב הסובב.
- 3. עזרה הדדית -** המועצה והיישובים ימשיכו לעודד מערכים מובנים של עזרה הדדית בין איש לרעהו, במסגרת מערך המתנדבים, ועדות קהילה, ויוזמות אד הוק בעתות שמחה ומשבר.
- 4. חוסן -** המועצה והיישובים יפעלו להבטחת חוסן יישובי ותחושת ביטחון אישי, על בסיס מערך ההתארגנות של צוותי צח"י, ועדות קהילה, תכנית אבי"ב מורחבת ועוד.
- 5. איכות וחדשנות -** קהילת משגב בכלל וקהילת האזרחים הוותיקים בפרט, שואפים לאיכות גבוהה במתן השירותים ומציבים "תו תקן" ורף גבוה, תוך דגש על חדשנות ופיתוח שירותים פורצי דרך.

כיווני הפיתוח

על בסיס תוצרי האפיון – היתרונות היחסיים והאתגרים האסטרטגיים ולאור החזון וערכי הליבה נוסחו שישה כיוונים לפיתוח של תחום האזרחות הוותיקה במשגב:

להלן פירוט 6 כיווני הפיתוח:

1. בריאות הגוף והנפש

- קידום אורח חיים בריא על כל הרצפים (גאוגרפי, גילאי ותפקודי) ובראיה רחבה והוליסטית בשת"פ עם רשויות בסביבה.

- פיתוח מערך שירותי בריאות, סיעוד, שיקום ורפואה משלימה.
- מענים טיפוליים רגשיים פרטניים, קבוצתיים ממתודות שונות.

2. ביטחון אישי ושירות איכותי לוותיק

- פיתוח שירותי מדף בהתאמה אישית במגוון תחומים מקדמי איכות חיים, פיתוח רשת מידע ותמיכה טכנולוגיים, הפגת הבדידות ופיתוח מערך התנדבות.
- פיתוח תשתית להנגשת מגוון שירותים, שתאפשר לוותיק להישאר בביתו ובקהילתו באמצעות בחינת פתרונות מוסדיים ברמת המרחב האזורי (כגון: מועדון מופ"ת, מרכז יום) עד לבית הוותיק (כגון פיתוח "דיור מוגן וירטואלי", ליווי על ידי רכז יישובי).
- מתן שירותים בכל הרצפים גאוגרפי (מרחב אזורי, מועצה, יישוב, בית הוותיק), גילאי ותפקודי (עצמאי, תשוש, סיעודי).

3. מרכז הון אנושי לוותיקי משגב

- הקמת מרכז הון אנושי שיאפשר פיתוח אופק תעסוקתי לגמלאים, פיתוח אפשרויות תעסוקה מפרנסת ויזמות חברתית ועסקית.
- גיבוש תכנית להכנה לפרישה.
- מרכז לימודי העשרה והשכלה (סמי אקדמית ומקצועית) המבוסס על תשתית פעילות הקתדרה הקיימת.

4. הוותיק בקהילה

- העצמת הוותיק בקהילה רב דורית: הגברת מגוון אפשרויות המעורבות החברתית, ההתנדבות והעשייה בקהילה על בסיס הון מגשר והון מקשר.
- יצירת חיבורים ופיתוח תכניות משותפות בין מערכות החינוך במועצה וביישובים לוותיקים.
- חיזוק ועיבוי תשתית פעילות התנדבותית על ידי ולמען ותיקים במשגב.
- מנהיגים את העתיד - העצמת קבוצות ותיקים ברמה יישובית ואזורית, לקידום חשיבה, פיתוח וקידום פעילות בראיה רב דורית ועתידינית (חוכמת "זקני הכפר").
- המשך פיתוח מערך פנאי והפגת בדידות ברמה האזורית והיישובית לרבות חיזוק פעילות המועדונים היישוביים/בתים חמים.

5. שירותים לאוכלוסייה הבדואית

- פיתוח מענים ייחודיים ומותאמים לאוכלוסיית הוותיקים הבדואית ובני משפחתם, על בסיס תשתית הפעילות הקיימת והרחבתה.
- הרחבת הפעילות של קהילה תומכת – אבי"ב לבדואים.

6. התחדשות כפרית - דיור וסביבה נגישה לכלל האוכלוסייה

- תכנון פיזי ומוניציפלי של היישובים והמועצה המאפשר נגישות וניידות, התאמת היישובים הכפריים לצרכי האוכלוסייה המבוגרת על בסיס העיקרון של "age friendly cities".
- מענה לצורות מגורים שונות וקליטה רב דורית.
- בחינת הקמת דיור מוגן הכולל מחלקה סיעודית אשר יותאם לוותיקים על כל הרצף התפקודי.

מטרת על ומטרות כלליות

על בסיס תוצרי האפיון – היתרונות היחסיים והאתגרים האסטרטגיים ולאור החזון וערכי הליבה נוסחו מטרת על ושש מטרות כלליות שינחו את האסטרטגיה של תחום האזרחות הוותיקה במשגב:

מטרת העל:

יצירת סביבה בריאה, בטוחה ונגישה, המאפשרת לתושבי משגב הוותיקים חיים איכותיים ומשמעותיים, כתשתית להזדקנות מיטבית ולאריכות ימים בבית, בקהילת היישוב ובמרחב המועצה.

מטרות כלליות:

הנגשת מגוון שירותי בריאות איכותיים וקידום אורח חיים בריא לאוכלוסיית הוותיקים על הגלים השונים והרצפים התפקודיים.

יצירת תחושת ביטחון אישי ושקט נפשי לוותיקי משגב על בסיס הבטחת מענה לצרכיהם העכשוויים והעתידיים בביתם ובקהילתם.

יצירת אופק תעסוקתי לגמלאים וכיוונים לפיתוח אישי הכולל לימודי העשרה ותעסוקה מפרנסת ומייצרת תחושת משמעות ושייכות.

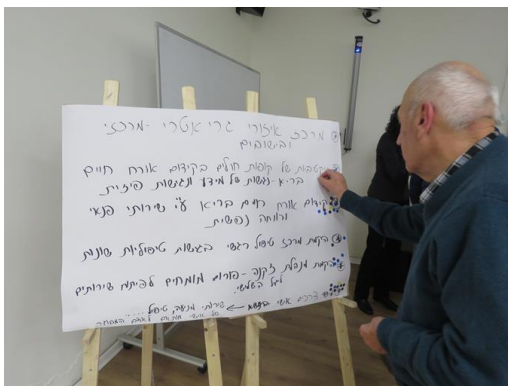
יצירת תחושת ממ"ש (משמעות, מחויבות ושייכות) בקרב ותיקי משגב בקהילה המקומית.

פיתוח מענים ייחודיים ומותאמים לאוכלוסיית הוותיקים הבדואית, על בסיס תשתית הפעילות הקיימת והרחבתה.

הנגשת היישובים והמרחב האזורי במשגב לקהילה הרב דורית על מנת שיהוו קהילה ידידותית לאוכלוסייה המבוגרת.

עקרי התכנית

להלן יוצגו עיקרי התכנית האסטרטגית המוצעת לביצוע במעבר "ממטרה לפעולה" ו"מחזון ליישום". מוצע כי האחריות וההובלה של הנושאים השונים יעשו על ידי המחלקה לשירותים חברתיים ועמותת מרחבים.

בריאות הגוף והנפש

מטרה 1:

הנגשת מגוון שירותי בריאות איכותיים וקידום אורח חיים בריא לאוכלוסיית הוותיקים על הגלאים השונים והרצפים התפקודיים.

יעדים מפורטים לביצוע:

יעד 1: פיתוח מרכז רפואי אזורי רב תחומי הפועל כ"One stop shop"

השאיפה לטווח הארוך לרכז את כל שירותי הרפואה תחת קורת גג אחת: רפואת משפחה כללית לצד רפואה גריאטרית הכוללת אבחון כולל ומעקב תקופתי ומענה אישי, מרכז שיקום אזורי ומרכז טיפולים אלטרנטיביים של רפואה משלימה, וטיפולים רגשיים שונים במגוון תרפיות.

המועצה הקצתה שטח לבניה של מרפאות חדשות במתחם במועצה (2000 מטר בנוי על 6 דונם). המטרה כי המרפאות הקיימות במשגב של קופת חולים כללית ושל מכבי יעברו לשם. השאיפה להקצות שטח נוסף שיאפשר פיתוח הצרכים הנוספים שעלו על ידי הציבור:

1. **מרכז טיפולים:** טיפולים רגשיים במגוון מתודות, אישיים ומשפחתיים לאזרחים הוותיקים ובני משפחותיהם כולל הסדרה והכרה בטיפולים עם קופות החולים.
2. **מרכז שיקומי** הכולל: הערכה גריאטרית כוללת ומעקב (7 – 8 תחומים), פיזיותרפיה, רפוי בעיסוק, תזונה, עו"ס, דיאטנית, הידרותרפיה. מרכז זה ישרת את תושבי משגב, כרמיאל, הכפרים הסמוכים ואף מעבר לכך, יוכל לחסוך גם אשפוזים לשם שיקום ויאפשר שיקום יום. כמוכן בטווח הארוך יותר מוצע לפתח מרכז להידרותרפיה בסמיכות למבנה בצמוד למרכז ספורט הכולל בריכה טיפולית.

עם הקמת המרכז והפעלתו יהיה צורך בפיתוח מערך היסעים מהיישובים למרכז בשעות הפעילות.

הערה: במקביל קיימות יוזמות להקמת בית חולים סיעודי בצומת גלעם ותכנית להקמת בית חולים שיקומי בכרמיאל שעדיין לא ברור אם ימומשו ויש לקחת זאת בחשבון.

בטווח המידי והקצר מוצע:

1. **מרכז טיפולים** - להרחיב את השירות הקיים ב"פעילות" גם לאזרחים הוותיקים ובני משפחותיהם ולהציע מגוון טיפולים ייחודיים אשר יוכרו על ידי קופות החולים.
2. **הקמת מנהלת ותיקים מומחים** המפתחת הדרכות לאוכלוסייה להעלאת המודעות ולהנגשת המידע בנושא אורח חיים בריא כחלק מרפואה מונעת.

בריאות הגוף והנפש

יעד 2: הנגשת שירותי רפואה ליישובים המרוחקים ולפרט

לצד ריכוז כל השירותים תחת קורת גג אחת, מוצע לבחון אפשרויות לעידוד הקמת מרפאות מקומיות ביישובים המרוחקים, לטיפול בקהילה:

1. הקמת מרפאה ליישובי הרכס (אפשרי בלבון לצד בית הספר שנבנה).
 2. מתן שירותים ממוסדים במרפאה בכמאנה ליישובים הסמוכים.
- *לשירותי רפואה דחופה ומתן שירותי רפואה מבית הוותיק ראו תכנית אבי"ב בפרק "ביטחון אישי"**

בנוסף ניתן לבחון אפשרות להפעלת ניידת למתן שירותי רפואה שונים וכן אפשרות לביקורי רופא בבית ושירותי חירום בסופי שבוע ובליילה (במסגרת תכנית אבי"ב ובכלל).

יעד 3: קידום אורח חיים בריא

1. המשך שימת דגש על פעילות גופנית מגוונת במסגרת פעילות הקתדרה ובהמשך לשיתוף הפעולה הנרקם עם המועדון הכפרי.
2. עידוד הכנסת פעילות גופנית ליישובים באמצעות המרכז הקהילתי ועמותת מרחבים.
3. הרצאות העשרה, סדנאות ודפי מידע בנושאי תזונה, פעילות גופנית ואורח חיים בריא.

יעד 4: גיבוש מדיניות למתן שירותים ומענה לוותיקים סיעודיים בטווח המידי, הבינוני והארוך

אוכלוסיית ותיקי משגב צעירה יחסית ורובה בתפקוד גבוה עדיין על כן יש לפתח מענה מדורג לוותיקים הסיעודיים תושבי משגב בהתאם למספרם בטווח המידי, הקצר, הבינוני והארוך.

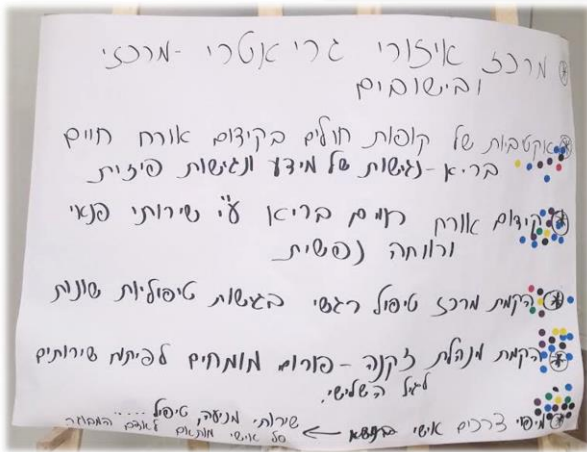
מרכז יום

כיום השירות הניתן במועצה ובמרחבים במסגרת מועדון מופת מותאם לרמת תפקודית גבוהה-בינונית. ותיקים סיעודיים עם צרכים מורכבים ותשושי נפש יופנו למרכזי יום בסביבת מגוריהם. ההצעה לבנות שותפות אסטרטגית עם רשות שכנה (כרמיאל למשל) לטווח המידי והבינוני. השותפות תכלול מעורבות בתכנים והסדרי הסעה לוותיקי משגב. לטווח הארוך מוצע לפעול להקמת מרכז יום לוותיקי משגב על בסיס הרחבת המקום הקיים/ מעבר למקום חדש (במידה ויקום כפר גמלאים, יתוכנן מרכז יום שם).

אשפוז סיעודי

היום המועצה אינה מטפלת בסוגיית אשפוז וכל משפחה בוחרת את האשפוז הטוב ביותר עבורה. מוצע כי כחלק מהרחבת השירות של המועצה לתושביה בטווח המידי והבינוני יערך מיפוי של פתרונות האשפוז האזוריים הקיימים על מנת לתת מידע ולהפנות את ותיקי משגב אליהם. לטווח הארוך מוצע לתכנן הקמת מחלקה סיעודית בכפר ותיקי משגב.

בריאות הגוף והנפש

לסיכום:

היעד	משאבים ארגוניים	שותפים פוטנציאליים	טווח קצר	טווח ארוך
יעד 1: פיתוח מרכז רפואי אזורי רב תחומי הפועל כ"one stop shop"	בינוי גיוס יזם	משרד הבריאות משרד הרווחה המשרד לשוויון חברתי קופות החולים	הרחבת פעילות "פעילות" לוותיקים ולבני משפחותיהם הקמת מנהלת מומחים אזורית	הקמת מרכז טיפולי ושיקומי לצד המרכז הרפואי שיבנה
יעד 2: הנגשת שירותי רפואה ליישובים המרוחקים ולפרט	בחינת התכנות של הקמת שלוחות	משרד הבריאות קופות החולים	אפשרות הקמת מרפאות מומחים עצמאיות הפעלת ניידת הסכמים עם מרפאות במרחב (למשל בכמאנה)	הקמת מרפאה כפרית בקהילה (למשל בלבון)
יעד 3: קידום אורח חיים בריא	קתדרה מועדון כפרי מועדונים ביישובים	ועדות גיל שלישי ביישובים	הרחבת פעילות קיימת במרחבים וביישובים הרצאות ומידע כתוב לתושבים	
יעד 4: גיבוש מדיניות למתן שירותים ומוענה לוותיקים סיעודיים	מרכז יום ואשפוז סיעודי	משרד הרווחה ביטוח לאומי משרד הבריאות	מועדון מופת רק לתפקוד בינוני, הסדרת מתן שירותים במרכז היום בכרמיאל על בסיס שותפות אסטרטגית מיפוי והכוונה לאשפוז סיעודי בסביבה	תכנון ובניית מרכז יום מותאם לאזרחים ותיקים סיעודיים ותשושי נפש. הקמת מחלקה סיעודית בכפר הגמלאים

ביטחון אישי ושירות איכותי לוותיק

מטרה 2:

יצירת תחושת ביטחון אישי ושקט נפשי לוותיקי משגב על בסיס הבטחת מענה לצרכיהם העכשוויים והעתידיים בביתם ובקהילתם.

כחלק מהשאפה לאפשר Aging in place התגבשו מספר יעדים:

יעד 1: פיתוח מערך לזימון שירותים בלחיצת כפתור עד הבית

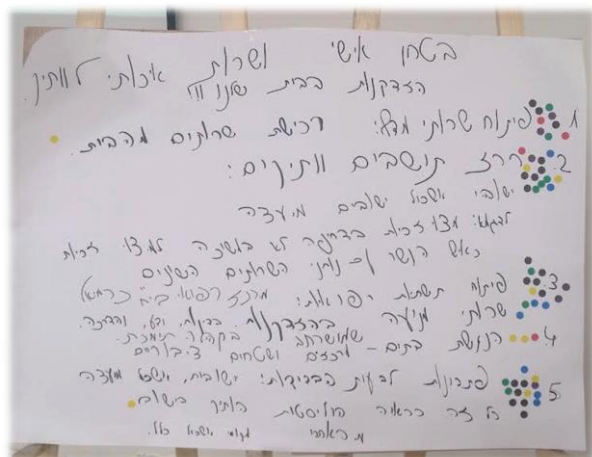
תכנית אבי"ב (קהילה תומכת) נותנת מענה בסיסי של שירותי אב בית ולחצן מצוקה המונגש לבית הוותיק. הפעילות קיימת מספר שנים אך השימוש בו מועט. ההצעה להרחיב את השירות המסובסד הקיים לבני ה-70+ על בסיס תכנית אבי"ב ולפתח שירות "אוניברסלי" מורחב בתשלום לכלל הקהילה, לא דווקא לאזרחים ותיקים. הרעיון לפתח שירותי מדף בהתאמה אישית במגוון תחומים מקדמי איכות חיים. ההצעה לפתח פלטפורמה אינטרנטית ואפליקציה לזימון של שירותים מגוונים לבית: החל משירותי אחזקה, שירותי רפואה, דרך טיפולים קוסמטיים, ציפורניים ותספורת, שירותי ניקיון, התעמלות אישית ועוד. ההצעה היא שיצא קול קורא לפניה לנותני שירותים המעוניינים להופיע במאגר. המאגר יהיה מפוקח הן מבחינת המחירים והן מבחינת איכות השירות (שיבחן על בסיס שביעות רצון של המשתמשים). פיתוח תשתית זו תאפשר לוותיק נגישות למגוון של שירותים ולהישאר בביתו ובקהילתו. בהמשך מוצע לבחון התקנה מרוכזת של חיישנים והפעלת שירות מותאם לאיתור מצבי מצוקה וצורך בעזרה וסיוע ללא תלות בלחצן המצוקה.

יעד 2: הרחבת תפקיד "אב קהילה תומכת" לרכז/ת קהילת הוותיקים ביישוב

כחלק מפתרון מערכתי כולל דרוש איש קשר שיהיה בקשר שוטף עם האזרחים הוותיקים ברמה הפרטנית ביישוב. תפקיד זה כולל כתובת לכל האזרחים הוותיקים מגיל 70+ ומעלה, קשר רציף ושוטף ומענה לצרכים היומיומיים של הוותיקים. ההצעה היא להרחיב את השירות של אב קהילה באמצעות מצי'נג של היישוב וכך לעודד יותר תושבים ליהנות מהשירות ואף לנצל את היתרון לגודל ולאפשר הורדת העלויות של תכנית אבי"ב לפרט. ביישובים בהם מעט ותיקים ההצעה היא להתחיל את הפעילות באשכול יישובים. מוצע שהרכז יפעל בתאום עם ועדת גיל שלישי ביישוב ועם ועדת הקהילה ויסייע בהרחבת הפעילות ואיגום המשאבים עם שירותי עמותות מרחבים והמרכז הקהילתי.

מוצע להקים מערך ליווי והדרכה ולרכזים, פורומים להתייעצות וכתובת ברורה במרחבים וברווחה.

ביטחון אישי ושירות איכותי לוותיק

לסיכום:

היעד	משאבים ארגוניים	שותפים פוטנציאליים	טווח קצר	טווח ארוך
יעד 1: פיתוח מערך לזימון שירותים בלחיצת כפתור עד הבית	פרוייקטור להקמת המיזם קול קורא לשירותים אתר ואפליקציה	מעוף ביטוח לאומי משרד הרווחה המשרד לשוויון חברתי	הקמת אתר ואפליקציה	הכנסת חיישנים לבתי הוותיקים (מכרז/ רכישה מרוכזת)
יעד 2: הרחבת תפקיד "אב קהילה תומכת" לרכזת קהילת הוותיקים ביישוב	גיבוש מודל הפעלה, תקצוב, הגדרת תפקיד ואיתור נושאי משרות פוטנציאליים ביישובים	היישובים ועדות גיל שלישי ועדות קהילה	פיילוט ביישובים בהם מספר רב יחסית של אזרחים ותיקים ו/או באשכולות יישובים	כניסה מדורגת לכל היישובים

הצעה לדרוג הקמת מערך יישובי מותאם למספר האזרחים הוותיקים ביישוב:

2019	2020	2021	2022	2023
טל אל	הררית	שכניה	תובל, כישור ופלך	אבטליון
יובלים	לבון	מורשת	מצפה אבי"ב	קורנית, שכניה ורקפת
עצמון	יודפת	חלוץ וחרשים	לוטם	מעלה צביה ואשחר
מנוף	מכמנים וכמון	גילון וצורית	מורן	יעד

מוצע לבחון אפשרות כי אזרחים ותיקים יוכלו להצטרף למערך השירות ביישוב השכן עד להקמת המערך ביישובם, לחילופין יוכלו להמשיך לקבל שירות ברמה האזורית.

מרכז הון אנושי לוותיקי משגב

מטרה 3:

יצירת אופק תעסוקתי לגמלאים וכיוונים לפיתוח אישי הכולל לימודי העשרה ותעסוקה מפרנסת ומייצרת תחושת משמעות ושייכות.

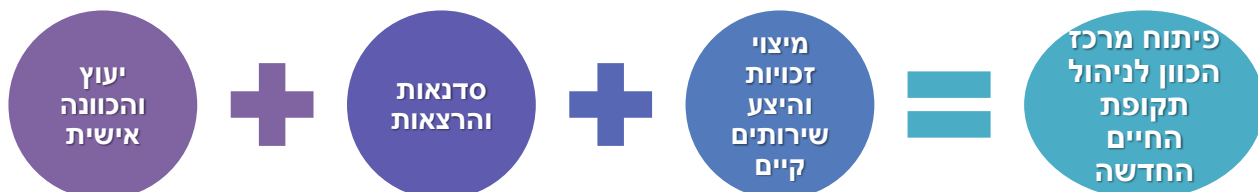
הקו המנחה: אין גיל לתעסוקה משמעותית, לימודים ופיתוח אישי!

יעד 1: פיתוח מרכז הון אנושי שיאפשר פיתוח אופק תעסוקתי לגמלאים, פיתוח אפשרויות תעסוקה מפרנסת ויזמות חברתית ועסקית.

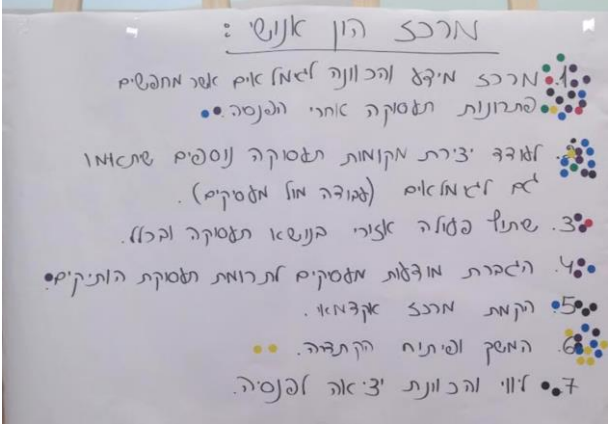
במשגב קיימת מחלקת תעסוקה הפועלת היום באגף יישובים העוסקת בהכוונה ומידע על אפשרויות תעסוקה לדורשי עבודה לתושבים עד גיל פרישה. לבני ה-60 ניתן מענה באמצעות עמותת תלם בנהריה. תחום היזמות העסקית מקבל מענה באמצעות "מעוף". עולה צורך בהרחבת השירות בתחום התעסוקה והיזמות באופן הוליסטי ורחב יותר לאוכלוסיית הוותיקים הכוללת מענה לפרט במציאת מקומות תעסוקה גם לאחר גיל הפרישה, מה שמצריך קשר עם המעסיקים והכוונה מותאמת. בנוסף עולה צורך לסייע לפנסיונרים צעירים בפיתוח עסקים קטנים ובליווי עסקי בפיתוח מסוג זה. שירות כגון זה קיים במסגרת "תכנית מעברים" מטעם משרד הרווחה. החל משנת 2018 יאושר אף תקן ייעודי של רכז/ת תעסוקה לגיל השלישי במספר מרכזים. מוצע בחום לבחון התחברות לתכנית זו או להרחיב את השירות הקיים באופן עצמאי. על אף החלופה הקיימת של הקמת שירות נפרד וספציפי לגיל השלישי, נראה כי מערך מורחב "רב דורי" מותאם לתפיסת המדיניות וייתן מענה איכותי וטוב יותר על בסיס התשתית הקיימת.

יעד 2: פיתוח מרכז הכוון לניהול ותכנון תקופת החיים החדשה לאחר היציאה לגמלאות

מוצע לפתח במרחבים מסלול הכנה, יעוץ והכוונה לאזרחים ותיקים לקראת תקופת החיים החדשה לאחר פרישתם מהעבודה ויציאתם לגמלאות. המטרה יצירת מעטפת של שירותים וכלים להכוון ויישום אורח חיים של זקנה פעילה (Active Aging). מוצע כי המסלול ישלב הרצאות, סדנאות קבוצתיות ויעוץ פרטני, הכולל ראיון אישי, מיצוי זכויות בעזרת ש"ל, אימון, הכוונה והעצמה אישיים. תהליך זה יסייע לאזרחים הוותיקים לתכנן את השנים הבאות ולהיערך אליהן נכון, הן מבחינת התעסוקה, הפרנסה, ניהול הפנאי וכלכלת המשפחה והן מבחינת מימוש היעוד האישי, והצורך להמשיך לחוש חיוני, נחוץ, משמעותי ולחוש שייך לקהילה המקומית והאזורית. בנוסף התהליך יסייע להם להכיר את מגוון האפשרויות הקיימות עבורם והיצע השירותים הקיים ולבחור בתבונה את מה שמתאים עבורם.

מרכז הון אנושי לוותיקי משגב

יעד 3: הרחבת פעילות הקתדרה הקיימת כמרכז ללימודי העשרה והשכלה (סמי אקדמית).
כיום כוללת פעילות הקתדרה פעילות בוקר מסובסדת ופעילות ערב לא מסובסדת מאחר שמי שמגיע בערב הינם תושבים עובדים. חשוב לתושבים הוסיף פעילות ברמה סמי אקדמית.

יעד 4: הרחבה והעמקת הפעילות ההתנדבותית
העשרת התכנית הקיימת להתנדבות בגיל השלישי הכוללת הכוונה להתנדבות, עידוד התנדבות, מידע על אפשרויות התנדבות, אירועי הוקרה למתנדבים, מפגשי הדרכה למתנדבים, מאגר מתנדבים, הסדר ביטוח והוצאות נסיעה ועוד. מוצע לגייס גמלאים מתנדבים שיפעילו וירכזו פרויקטים התנדבותיים .

לסיכום:

היעד	משאבים ארגוניים	שותפים פוטנציאליים	טווח קצר	טווח ארוך
יעד 1: הקמת מרכז הון אנושי	הרחבת פעילות מרכז מידע לתעסוקה	משרד הרווחה מרכזי הכון תל"ם	מתן שירותי יעוץ והכוונה גם לבני ה-60+ שילוב ותיקים ב-HUB האזורי שמתוכנן	תכנית הוליסטית לתעסוקה ויזמות בתפיסה קהילתית רב דורית
יעד 2: פיתוח מרכז הכון לניהול ותכנון תקופת החיים החדשה	פיתוח שירותים פרטניים וקבוצתיים לקראת פרישה יעוץ למצוי זכויות לוותיקים ובני משפחתם	משרד הרווחה המשרד לשיוויון חברתי שי"ל ביטוח לאומי	מרכז יעוץ והכוונה במרחבים בשיתוף עם שי"ל; הרצאות וסדנאות העשרה	תהליך הכנה והכוונה מובנה לכל אזרח ותיק שנתיים לפני פרישה על ידי רכז/ת קהילת ותיקים יישובי ומרחבים
יעד 3: הרחבת מרכז לימודי העשרה והשכלה	הרחבת פעילות הקתדרה הקיימת	מכללות ואוניברסיטאות	הוספת קורסים לקתדרה ברמה אקדמית לפי תחומי העניין של הוותיקים,	
יעד 4: הרחבה והעמקת הפעילות ההתנדבותית	הרחבת פעילות ההתנדבות הקיימת באמצעות היחידה להתנדבות	ועדות גיל שלישי ביישובים מערכת החינוך	איתור מתנדבים שירכזו פרויקטים של התנדבותיים של הגיל השלישי	הרחבת היחידה להתנדבות והוספת כ"א ייעודי לגיל השלישי

הוותיק בקהילה רב דורית

מטרה 4:

יצירת תחושת ממש"ש (משמעות, מחויבות ושייכות) בקרב ותיקי משגב בקהילה המקומית.

יעד 1: העצמת הוותיק בקהילה רב דורית: הגברת מגוון אפשרויות המעורבות החברתית, ההתנדבות והעשייה בקהילה על בסיס הון מגשר והון מקשר.

- **הון מקשר** – מוצע להמשיך ולפתח את מערך הפנאי והפגת בדידות ברמה האזורית והיישובית באמצעות פעילות הקתדרה ופעילות ביישובים. בנוסף מוצע להמשיך ולעודד פעילות ועדות ייעודיות לגיל השלישי ביישובים בהם לא קיימות ועדות מסוג זה. להרחיב את מערך ההדרכה והתמיכה לפעילות ועדות אלו על ידי עריכת מפגשי העשרה ויעוץ עמיתים אזוריים, העברת מידע ורעיונות לפעילות בין הועדות, סיוע בתקצוב. כמו כן מוצע להקצות מועדון ולקיים פעילויות קבועות ביישוב לאזרחים הוותיקים בסיוע עמותות מרחבים והמרכז הקהילתי. בנוסף לשלב פעילות קהילתית יזומה ברחבי המועצה כמסורת (יום מעשים טובים, יום הוותיק, יום המשפחה ועוד) וליזום ארגון אירועים אזוריים כמו מסיבת פורים אזורית למבוגרים.

- **הון מגשר** – מוצע להעלות את המודעות של בעלי התפקידים ביישוב (מנהל קהילה, תרבות, חינוך) לחשיבות הפעילות הרב דורית ולהתאמת הפעילות הקהילתית והחגים לכלל האוכלוסייה בתכנים ובנגישות הפיזית (עוצמת ההגברה, מקומות ישיבה, נגישות למקום הארוע). כמו כן לעודד שיתופי פעולה בין הועדות השונות ביישוב- גיל שלישי, קהילה, תרבות, חינוך, איכות סביבה ועוד. בנוסף מוצע לערוך פעילות יישובית לחיזוק קשרים חברתיים בין-דוריים כמסורת, למשל: יום המעשים הטובים, הדלקת נרות בחנוכה, משלוחי מנות בפורים, סיוע של נערים בעבודה בגינה לקראת פסח, יום הוותיק הבינלאומי, הוקרה למייסדי היישוב בחג היישוב ועוד.

- **הקמת HUB יישובי או לאשכול יישובים** – יצירת סביבת עבודה לאנשים עצמאיים ביישוב, יזמים, שותפות יוצרת ובו שירותים מרכזיים (פינת קפה, חדר ישיבות, שירותי משרד) לצד פעילות של מועדון חברתי, העשרה ופנאי, הרצאות, סדנאות, פעילות גופנית. הקמת מרכז מסוג זה מזמן מפגש רב דורי במרכז היישוב במהלך היום, מחייה את הפעילות במרכז היישוב ומתמודד עם תופעת היוממות והפרור. מבחינת האזרחים הוותיקים, מאפשר נוכחות יומיומית של אנשים ביישוב, מפגש אישי ואנושי, שייכות, מקום מפגש ועשייה משמעותית בבית. ה- HUB יכול לתת מענה גם לאשכול יישובים.

הוותיק בקהילה רב דורית

• **קהילה ידידותית לוותיקים** - פיתוח מקומות למפגש רב דורי ולוותיקים ביישובים: מגרשי פטאנק, גינות קהילתיות, מועדונים לוותיקים, ספסלים והנגשת אזורים ציבוריים לרבות שבילי גישה לאזורים ציבוריים.

יעד 2: יצירת חיבורים ופיתוח תכניות משותפות בין מערכות החינוך במועצה וביישובים לוותיקים.
יצירת ממשקי עבודה ושותפויות בין מערכות החינוך לוותיקים – התנדבות במערכות החינוך (מילוי מקום, ליווי טיולים, מרכז למידה, חממה פדגוגית, אוכל בריא, שיעורי עזר), פעילות בין-דורית: שנת בר מצווה, "תכנית חיבורים" (אמץ ותיק), פעילות מחויבות אישית, במסגרת פרויקט "חוג לכל ילד" לשלב ותיקים כמפעילים, או בפעילות משותפת, חוגי למידה משותפים של נערים וותיקים (למשל בתחומים טכנולוגיים), אירועי שיא של חוגים ביישובים או באשכולות בשילוב ותיקים (למשל "טורניר") "ותיקים בתנועה" – קשר בין תנועות הנוער לוותיקים, הוספת מקצים לוותיקים ב"משגביאדה" ועוד.

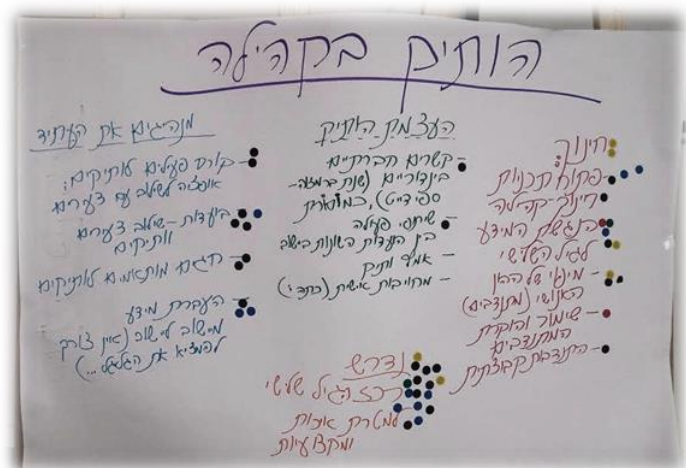
יעד 3: חיזוק ועיבוי תשתית פעילות התנדבותית ביישוב על ידי ולמען ותיקים במשגב.
מעבר למערך ההתנדבות האזורי מוצע לעודד את פעילות התנדבותית בקהילה באמצעות מיפוי ההון האנושי, עריכת אירועים לשימור והוקרת מתנדבים. מוצע לשלב את הוותיקים בוועדות היישוב ולהקפיד על ייצוג הוותיקים בוועדות היישוב. כמוכן חשוב להנחות את בעלי התפקידים ביישוב לפנות לוותיקים בבקשה לסייע בפעילויות השונות של היישוב על מנת שיחששו חיוניים. מוצע לפתח קורס פעילים לוותיקים (לשקול בשילוב צעירים).

יעד 4: חוכמת "זקני הכפר" כמנוף לפיתוח ביישובים ובאזור.
מוצע למנף את ההון האנושי הגבוה, הניסיון, הידע וההכרות הרבה של הוותיקים עם האזור על ידי שילובם בוועדות, גופים ובצמתי קבלת החלטות ביישוב ובאזור ולהתייעץ עימם בסוגיות אסטרטגיות ואחרות בהתאם לתחומי התמחותם.

הוותיק בקהילה רב דורית

לסיכום:

היעד	משאבים ארגוניים	שותפים פוטנציאליים	טווח קצר	טווח ארוך
יעד 1: העצמת הוותיק בקהילה רב דורית	פעילות ועדת גיל שלישי, פעילות רב ובין דורית, HUB יישובי, מקומות מפגש	המרכז הקהילתי במשגב, מערכות החינוך ביישובים, משרד נגב גליל	הרחבת פעילות ועדת גיל שלישי, הטמעת עקרונות פעילות רב דורית בחגים ובפעילות היישובית פיתוח מקומות מפגש ביישוב	הקמת HUB ביישוב המשלב מרכז תעסוקה ויזמות עם פנאי והעשרה
יעד 2: חיבור עם מערכת החינוך	פלטפורמה להתנדבות ולפעילות בין דורית מובנית	בתי הספר, מערכות החינוך בג"ר, בלתי פורמלי, מרכז קהילתי	העמקה והרחבת הפעילות הקיימת ביישובים ובבתי הספר	בניית תכנית רב שנתית, אירועים קבועים מסורתיים לאורך השנה המעודדים מפגש בין דורי
יעד 3: עיבוי הפעילות ההתנדבותית ביישוב	ייצוג ותיקים בוועדות, עידוד עשייה והוקרת מתנדבים	היחידה להתנדבות במועצה	העלאת המודעות של בעלי תפקידים והועדות ביישוב לנושא	אירוע מתנדבים שנתי, יום המעשים הטובים
יעד 4: חוכמת "זקני הכפר" כמנוף לפיתוח ביישובים ובאזור	שימוש במשאב הידע, הניסיון וההתמחות של הוותיקים ברמה היישובית והאזורית	הנהגות היישובים; הנהגת המועצה; יחידת התנדבות במועצה	שילוב נציגות של אזרחים ותיקים בוועדות היישוב והמועצה	מיפוי ואיתור הון אנושי שיכול לתרום ולסייע יצירת שגרות ניהול להתייעצות ולחשיבה אסטרטגית עם הוותיקים

שירותים לאוכלוסייה הבדואית

מטרה 5:

פיתוח מענים ייחודיים ומותאמים לאוכלוסיית הוותיקים הבדואית, על בסיס תשתית הפעילות הקיימת והרחבתה.

מועדונים ייעודיים לאוכלוסיית הוותיקים:

- צורך בבינוי ייעודי למועדון לאזרחים הוותיקים עקב מצוקת מקום במבנים הרב תכליתיים (ישנה כבר תכנית להקמה בסלמה ודמיידה).
- בישובים הקטנים בהם אין התכנות להקמת מועדון נפרד – מוצע לתכנן בפרוגרמה של המבנה הרב תכליתי מענה גם למועדון לאזרחים הוותיקים ובאלה שנבנו כבר לבצע התאמות תוך מתן מענה לאוכלוסיית הוותיקים.

התנדבות ופעילות קהילתית

- חיזוק ועיבוי תשתית פעילות התנדבותית על ידי ולמען ותיקים בדואים, כגון סב / סבתא בגן, איחוד הצלה (ביקורי בית, תאום בדיקות רפואיות, סידור תרופות ועוד), יעוץ לקשיש וכו'.
- פיתוח מודעות להתנדבות קהילתית.
- מוצע להקצות משאבים להתנדבות - רכז מתנדבים במגזר הבדואי שמאתר מכשיר ומלווה התנדבות הדדית.
- מוצע להניע פעילות קהילתית לחיזוק העשייה של האזרחים הוותיקים למען עצמם ולמען הקהילה.
- חיבור בין דורי ביישובים דרך פעילויות ומסגרות משותפות בין צעירים לבוגרים.
- פיתוח פעילויות משותפות של יהודים ובדואים: חיבור והכרות בין התושבים של משגב.

העצמת האזרחים הוותיקים:

- המשך פיתוח המועדונים המועשרים בכל כפר כבסיס לכל התכניות: לימודי קרוא וכתוב ושיעורי העשרה, פעילות פנאי, העצמה, מניעת בדידות, תזונה, קידום בריאות, פעילות גופנית ועוד.
- הרחבת השירות הקיים: חוגי העשרה, לימודי עברית, הרחבת שעות פעילות המועדון.
- עידוד השתתפות של נשים בפעילויות ויצירת פעילויות ייעודיות מותאמות לנשים.
- תכניות למיצוי זכויות בסיוע שי"ל והנגשת טכנולוגיה, תקשורת ומידע.
- מענה פרטני בבית הוותיק: נגישות בבית ומניעת הזנחת הבית; צורך לעזור ולהזכיר לצאת לפעילות – תיאום מול המשפחה; צורך בהתארגנות לצאת מהבית לפעילות.
- יעוץ זוגי ומשפחתי – לתקשורת אפקטיבית ומניעת אלימות במשפחה.
- הסתייעות בשירותי בנות שרות לאומי לפעילויות השונות.

בריאות

- קופות חולים – נושא מסודר. ישנן קופות עצמאיות בתוך הכפרים והן נגישות.
- בתי מרקחת – קיים בית מרקחת בכפרים הגדולים כמאנה וסלמה.
- צורך להנגיש בדיקות מניעה לכפר כמו בדיקות סרטן שד.
- טיפולי שיניים – להנגיש ולבחון דרכים להוזיל עלויות.
- להמשיך בפרויקט בריאות העיניים.

שירותים לאוכלוסייה הבדואית

קהילה תומכת

- מומלץ לקדם הכנסת שירות קהילה תומכת לכלל האזרחים הוותיקים בכפרים במחיר סמלי / חינם כדי ליצור מודעות לשירות, בסיוע משרד הרווחה.
- מומלץ לקדם מינוי רכז ותיקים יישובי שייתן מענה לצרכים הרבים כהשלמה לשירותי העבודה הסוציאלית.
- בדומה למערך המוצע בקהילות היהודיות מוצע להרחיב את תפקיד אב הקהילה לרכז היישובי, כיון שעיקר הפעילות אינה בתחום תחזוקת הבית אלא בתחום החברתי, מיצוי זכויות, מניעת הזנחה והפגת בדידות.

שירות לאזרחים סיעודיים ובעלי מוגבלות פיזית

- עזרה בהעלאה להסעה על ידי מתנדבים.
- פתרונות הגעה של ותיקים מהשכונות אל נקודות ההסעה.
- פיתוח תכנית הכשרה וליווי לבני משפחה מטפלים בזקנים מוגבלים / סיעודיים ובעיקר דמנטיים – המשלבת מידע, מיצוי זכויות, התמודדות עם עומס טיפולי, רגשי, רפואי ועוד.
- פיתוח מערך תעסוקת בית למרותקים – ניידת יצירה כוללת מרפאה בעיסוק / טיפול באמנות עבודות על מוטוריקה עדינה, שפה, זיכרון וכדומה.
- לטווח הארוך: לבחון אפשרות להפעלת מרכזי יום ביישובים.

בני 50+

- מומלץ לעבוד גם עם בני 50+, כדי שיגיעו לזקנה באופן מיטבי:
- הכנה לזקנה ופרישה מעבודה.
- קידום בריאות ואורח חיים בריא – פעילות להעלאת המודעות.
- תכניות פנאי והפגת בדידות.

נגישות:

- המשך טיפול בנושא ברמת מבנים ציבוריים ושדרוג והנגשת התשתיות הציבוריות ליישוביות והנגישות לבתים (ככרות, רמזור, כבישים ומדרכות, ביוב, מים, תאורה, גיבון) ותיקצוב לכך.
- הנגשת הבתים והשטחים הפרטיים – העלאת מודעות ויעוץ לרבות לנושא הבטיחות בבית.

שימור המורשת

- פיתוח תכניות ייחודיות לשימור המורשת הבדואית.

ביטחון כלכלי ופרנסה

- פיתוח אפשרויות פרנסה, תעסוקה וביטחון כלכלי (במסגרת שירותי התעסוקה והיזמות שיתפתחו).

התחדשות כפרית -

דיור וסביבה נגישה לכלל האוכלוסייה

מטרה 6:

הנגשת היישובים והמרחב האזורי במשגב לקהילה הרב דורית על מנת שיהוו קהילה ידידותית לאוכלוסייה המבוגרת.

יעד 1: תכנון פיזי ומוניציפלי של היישובים והמועצה המאפשר נגישות וניידות, התאמת היישובים הכפריים ובתי המגורים לצרכי האוכלוסייה המבוגרת על בסיס העיקרון של "age friendly communities".

- **הנגשת הבית הפרטי** - גיבוש תכנית להגדלת המודעות בקרב אנשים שבונים/ משפצים את ביתם לנושא הנגישות- לאוכלוסיית הוותיקים ולאוכלוסייה שבונה בנייה חדשה: חוברת הדרכה, השתלמויות, הנחיות בוועדה לתכנון ובנייה, בכנסי משתכנים ועוד (כדי שבעתיד יוכלו להזדקן בבית), מתן יעוץ לוותיקים הרוצים להנגיש את ביתם.
- **הנגשת טכנולוגיה, תקשורת ומידע** – "דחיפת" מידע מקוון על זכויות ושירותים, קו סיוע/אוזן קשבת, התאמת הבית מבחינה טכנולוגית לחיזוק תחושת הביטחון האישי (חיישני מצוקה).
- **הנגשה והתאמת מבני ושטחי ציבור** - הנגשה של מוסדות ציבור, שטחים ותשתיות ציבוריות וטיפוח מקומות למפגש בין-דורי: הכרות עם החוק, תהליך הטמעה ביישובים, העלאת הנושא לסדר עדיפות גבוה: ביישובים ובמתחמי הפעילות של המועצה (למשל פארק אוסטרליה). הנגשת דרכים והתאמתן לתנועת קולנועיות ביישוב.
- **תחבורה** – נהיגה וניידות בגיל השלישי בין היישובים ולמרכזי שירות (מועצה/כרמיאל), שאטלים – שיפור המערך הקיים ונקודות האיסוף ושיפור עורקי התחבורה, ליווי נהיגה, שירותים דומים ל"אובר" (Uber) (הסעה תמורת החזר הוצאות) והסכמים עם חברות מוניות.

יעד 2: מענה לצורות מגורים שונות וקליטה רב דורית

- קידום תכניות בנייה אפשריות ביישובים ליצירת תמהיל מגורים למגוון קהלי יעד וגילאים: פיצולים/ בנייה רוויה מרוכזת ("בתי אגודה") להשכרה, מחסניות קליטה (בניה קלה מרוכזת ע"י החכ"ל), במרכז היישוב, נידות בין סוגי בתים ביישוב.
- קידום תכנית לבנייה רוויה במרכזי ההר (שכניה-קורנית; גילון-צורית ועוד).

התחדשות כפרית -

דיור וסביבה נגישה לכלל האוכלוסייה

יעד 3: קידום תכנון והקמת כפר גמלאים - דיור מוגן כפרי, הכולל מרכז פעילות לוותיקי משגב ומחלקה סיעודית אשר יותאם לאזרחים הוותיקים על כל הרצף התפקודי.

בשלב ראשון הקמת צוות מוביל לקידום ופיתוח הנושא מטעם המועצה, קביעת עקרונות מנחים לתכנון דיור מוגן אזורי ובו מחלקה סיעודית ומרכז פעילות. קידום תכנון רעיוני, קידום תכנון מפורט לביצוע והגדרת אופן ולוחות הזמנים לקידום הנושא. הועלתה אפשרות לבחון במסגרת הקמת המתחם שימוש במבנים כמחסניות קליטה כשלב ראשון לפני איכלוס על ידי אזרחים ותיקים עד שיהיה יותר ביקוש מתושבי משגב.

לסיכום:

יעדים אופרטיביים	משאבים ארגוניים	שותפים פוטנציאליים	טווח קצר	טווח ארוך
יעד 1: תכנון להגברת הנגישות	תכנון, תקציבי פיתוח, הדרכות, מידע ויעוץ, תחבורה	מחלקת הנדסה החברה הכלכלית אגף יישובים משרד השיכון משרד החקלאות ופיתוח הכפר משרד התחבורה	הגברת המודעות, הסברה והעברת מידע, תכנון וגיוס משאבים,	מתחמים נגישים ביישוב ומקומות מפגש בין דוריים
יעד 2: מענה לצורות מגורים שונות וקליטה רב דורית	תכנון והגדלת האפשרויות הסטטוטוריות ביישובים הקהילתיים ליצירת תמהיל מגורים	מחלקת הנדסה החברה הכלכלית אגף יישובים משרד השיכון משרד החקלאות ופיתוח הכפר משרד התחבורה	רתימת משרדי ממשלה ליצירת אפשרויות לתמהיל מגורים	בנייה רוויה ביישוב/ מחסניות קליטה
יעד 3: קידום תכנון והקמת כפר גמלאים	הקמת צוות, תכנון, יזום, קידום	מחלקת הנדסה החברה הכלכלית אגף יישובים	הקמת צוות וקידום תכנון	יזום, גיוס משאבים ובנייה (אפשרות בשלב א' ליעד לנקלטים)

עקרי התכנית – סיכום:

ציר תפקודי

סיעודיים	ותיקים +75	פנסיונרים, צעירים, עצמאים	
חיישנים - בטווח ארוך מטפל/ת סיעודית (פרטי) ושירותים למטפלים הסיעודיים	תכנית אבי"ב בסיסית לכולם, תכנית מורחבת-לבחירה יעוץ להנגשת הבית/ בית חלופי ביישוב	שירותים לבחירה עד הבית (תכנית אבי"ב מורחבת)	בית הוותיק
כנ"ל+ מערך עזרה הדדית ע"י ועדת פרט/קהילה	רכז/ת ותיקים פעילות מועדון יישובית הנגשת מרחבים ציבוריים	פעילות ועדת גיל שלישי HUB מקומי פעילות רב ובין דורית	היישוב
כנ"ל	כנ"ל תכנית אבי"ב מורחבת ורכז/ת ותיקים לאשכול יישובים בשלב הראשון ליישובים צעירים בהם מיעוט אזרחים ותיקים	מרפאות מקומיות לרפואת משפחה ביישובים המרוחקים ממרכז המועצה והנגשת שירותי רפואת מומחים HUB אזורי פעילות תרבות משותפת	אשכול יישובים
בטווח הרחוק- מרכז יום, מח' סיעודית ומרכז שיקומי כחלק מכפר הגמלאים	הסעות למרכז יום בכרמיאל מרכז טיפולים, מעקב גריאטרי טווח רחוק- כפר גמלאים	הכוון, קתדרה, השכלה ופיתוח אישי תעסוקה ויזמות, התנדבות, "מועצת זקני משגב"	המועצה
מרכז יום בכרמיאל וסכנין עד הקמת מרכז במשגב	מערך תחבורה		המרחב הסובב

ציר גאוגרפי

תכנית הטמעה ויישום

לצורך **הטמעת התכנית** האסטרטגית ויישומה, נדרש מתווה ברור ומובנה.

ראשית חשוב למנות **רכז/ת וצוות למימוש התכנית** והובלתה מתכנן לביצוע. מוצע כי הצוות יהיה מבוסס על ההנהלה הפעילה וייפגש במועדים קבועים מראש (בשנה הראשונה רצוי אחת לחודש).

שנית, מומלץ כי תבנה תכנית עבודה שנתית ורב שנתית מפורטת לביצוע, יוקצו תקציבים "צבועים" לקידום הנושאים השונים, יפורטו יעדים ברי ביצוע ויוגדר אחראי לקידום כל תחום ותחום.

מעבר לכך מוצע כי התכנית האסטרטגית תהווה בסיס לגיוס משאבים וכי לקראת שנת 2019 יערך דיון נוסף ובו בחינה מה קודם עד כמה ומה ניתן לקדם בטווח המידי, הקצר והארוך.

נושא חשוב שעלה בתכנית ודורש העמקה הוא **המבנה הארגוני**, חלוקת התפקידים, הגדרת תחומי האחריות וניהול ממשקי העבודה בין הגופים השונים האמונים על מתן השירותים לאזרחים הוותיקים במועצה בכלל ובין האגף לשירותים חברתיים לעמותת מרחבים בפרט. לשם כך מוצע להקצות זמן ומשאבים לעיסוק מובנה בנושא, לרבות הסתייעות ביעוץ ארגוני על פי הצורך. תהליך זה עשוי לתרום רבות לשיפור התהליכים הארגוניים, שיתופי הפעולה והתקשורת הפנים ארגונית ולהוות בסיס איתן להטמעת התכנית האסטרטגית בשנים הבאות.

אנו תקווה כי התכנית האסטרטגית תהווה "**מצפן**" עבור המועצה ועמותת מרחבים לכוון את הקצאת המשאבים הקיימים ואלו המגויסים לקידום המטרות האסטרטגיות שנוסחו בתוכנית למען הגשמת החזון.

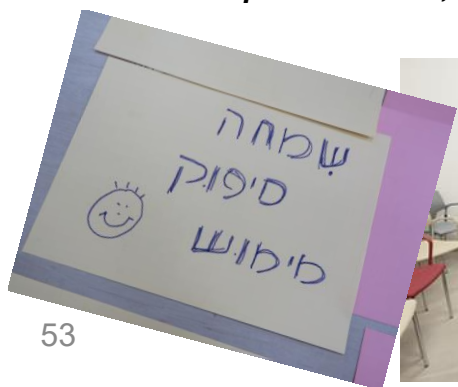
בנוסף, מומלץ ליצר פלטפורמה ברורה **לבקרה והערכה** של ההתקדמות במימוש התכנית:

1. קיום דיון אחת לחצי שנה בנושא בהנהלה הפעילה של התכנית, בהנהלת המועצה ובהנהלת העמותה

2. עדכון והתאמת התכנית לשינויים חיצוניים ופנימיים שיערכו במרוצת הזמן

3. לאחר חמש שנים – בחינה וסיכום מה יושם, מה דורש המשך הטמעה ויישום ומה דורש עדכון והתאמה למציאות המשתנה.

מי ייתן כי תכנית זו תהווה תשתית לזקנה פעילה, לאיכות חיים, לתחושת ביטחון אישי ושייכות של האזרחים הוותיקים בקהילה רב דורית צומחת ומתפתחת.

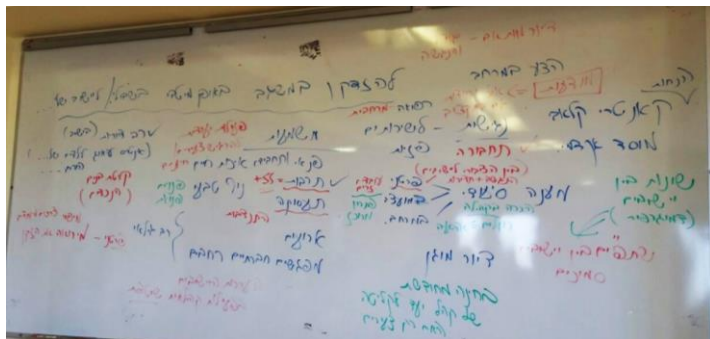

נספחים

נספח 1:

ציר זמן התהליך המשותף

שלב בתהליך	המסגרת	תאריך	משתתפים
התנעה	פגישה עם הנהלת מרחבים	פברואר 16	הצגת המתווה ואישור יציאה לדרך
אפיון תמונת מצב קיימת	פגישות אישיות, תאום ציפיות וראיונות עומק	מרץ - אפריל 16	ראש המועצה, מנכ"לית עמותת מרחבים, סגן ראש המועצה ואגף יישובים, מנהלת המתנ"ס
	פורום מזכירים	3.4.16	
	ועדות גיל שלישי	3.5.16	
	קבוצות מיקוד ביישובים	יוני-ספטמבר 16	11 קבוצות, 155 משתתפים
	שאלוני יישובים	יולי-אוגוסט 16	
	ראיונות עומק - שלב ב'	ספטמבר - דצמבר 16	הנדסה, סגן ראש המועצה ורכזים מוניציפליים, האגף לשירותים חברתיים, חינוך, עמותת מרחבים
	הנהלת המועצה	18.9.16	שיתוף מנהלי מחלקות ובעלי תפקידים במועצה בתהליך
סיכום האפיון ובחירת כיווני הפיתוח	ועדת היגוי רחבה	31.10.16	הצגת תוצרי תהליך האפיון ותהליך תיעוד ומיקוד כיווני הפיתוח
מאפיון לגיבוש מדיניות מנחה	כנס תושבים	29.1.17	הצגת כיווני הפיתוח ומסקנות תהליך האפיון, גיבוש תמונת עתיד רצויה וחשיבה בשולחנות עגולים סביב כיווני הפיתוח. 120 איש, אזרחים ותיקים ובעלי תפקידים מהמועצה והיישובים.
גיבוש מדיניות	ראש המועצה והנהלה פעילה	פברואר 17	חזון, מטרות, ערכי ליבה, עקרונות מנחים
מחזון למעשה – גיבוש התכנית האסטרטגית	שולחנות עגולים שלב א'	מרץ – אפריל 17	גיבוש האסטרטגיה סביב כיווני הפיתוח על בסיס תוצרי כנס התושבים
	שולחנות עגולים שלב ב'	יוני – נובמבר 17	דיון בסוגיות מערכתיות שעלו בשולחנות העגולים יחד עם ראש המועצה ובעלי תפקידים במועצה
אישור התכנית ומעבר להטמעה ויישום	הנהלת המועצה מליאת המועצה	11 ביוני 2018 16 ביולי 2018	הצגת עיקרי התכנית האסטרטגית לדיון ולאישור ההנהלה והמליאה

נספח 2: סיכום פגישת פורום מזכירים

ב- 3.4.16 נערכה פגישה בפורום מזכירים.

עיקרי האמירות בהתייחס למשפט: "להזדקן במשגב באופן מיטיבי בשבילי / ליישוב שלי..."

- משמעות, איכות חיים, נוף טבעי
- רב דוריות ביישוב (אינטרס לדאוג לילדים של... הורים), קליטת בנים (הנכדים), בחינה מחודשת של קהל היעד לקליטה (האם רק לצעירים?), אירועים ומפגשים רחבים רב גילאים
- שונות דמוגרפית בין יישובים; צורך במיפוי צרכים מיוחדים
- פיתוח שירותים: הנחות "קאנטרי קלאב"; מוסד אקדמי, פעילות ייעודית ("להרגיש צעירים/ חיוניים"), פנויים פניות, תרבות +55
- נגישות לשירותים, נגישות פיזית – דיור מותאם (גודל והנגשה), תחבורה (בין הציבורי ליישובים, תדירות)
- מענה סיעודי: פרטני, במועצה, במרחב; מענה לעובדים הזרים
- מענה פרטני: מי רואה את הזקן?
- בריאות: רפואה מרחבית
- תעסוקה, התנדבות
- דיור מוגן

המזכירים התבקשו להשיב על שאלון. להלן עיקרי תשובותיהם:

להגשמת תמונת העתיד הרצויה דרושים:

ביישוב	פעילות ועדת גיל שלישי ותקצובה, הרצאות, מרפאה/ טיפול רפואי, מכולת, תחומי עניין, פעילות (הרצאות, טיולים, ספורט, מפגשים שבועיים), פעילות קהילתית, התנדבות, התאמת מגורים קיימים/ דיור מותאם (בנייה רוויה, פיצול דירות), הנגשה, הכרה בצרכים של הגיל השלישי, מועדון יום ביישוב, מבנה ייעודי, מענה פרטני לוותיקים סיעודיים בבית, אחזקת בית, קליטת בנים, קרבת ילדים, התנדבות נוער בעזרה לוותיקים בבית
באשכול ישובים סמוכים	טיולים, אירועי תרבות, פעילות אזורית, שת"פ בפעילות תרבות ופנאי, שירותי אב בית, פעילות התנדבות ועזרה לאחרים
במועצה	אירועים, הופעות, הרצאות, ספורט, שירותי רפואה מפותחים וחייגן מצוקה, מענה לפנסיונרים צעירים, שירותים לעובדים זרים, רכב חולים לטיפולים, הקמת בית גיל שלישי באווירה כפרית/ דיור מוגן, נגישות למידע, התנדבות
באזור	תחבורה ציבורית, שירותי רפואה ברמה גבוהה, ביקורי רופאים, מוסד אקדמי, קאנטרי קלאב, תעסוקה חלקית, שירותי המתת חסד, פיתוח עוגני תרבות ופנאי בכרמיאל, אשפוז סיעודי

נספח 3: סיכום פגישה עם ועדות גיל שלישי

- ב- 3.5.16 נערכה פגישה נציגי ועדות הגיל השלישי בעמותת מרחבים. להלן עקרי הנקודות שעלו במפגש:
- "איך נוכל להמשיך ולחיות ביישובים שבנינו וחיינו בהם בצעירותינו גם לעת זקנה, כאשר נהיה מוגבלים יותר?"
 - הון מקשר (בין הוותיקים לפי שכבות גיל/ לפי תחומי עניין) והון מגשר רב גילאי ובין תחומי: מענה לשכבות הגיל השונות בין 50 - 120, ומאיך רב דוריות.
 - יתרון לגודל וסף כניסת שירותים מתאימה - פעילות אזורית, איגום משאבים ושת"פ בין יישובים סמוכים.
 - הדדיות: לעשות למען הקהילה והקהילה למעננו/ עוזרים ונעזרים (כמו העיקרון של "בנק זמן").
 - פעילות של ותיקים למען ותיקים ולמען הקהילה ע"מ להרגיש חיוני, מסוגלות, משמעות, להרגיש נחוץ.
 - צורך לפעול להחזרת הבנים כדי שגם ההורים יישארו ולא ילכו אחרי הבנים וגם בכדי שיהיה להורים סיוע נגיש מהבנים לעת זקנה.
 - להכיר בעובדה שיש הרבה תושבים חדשים בהרחבות שהם בני 55+.
 - היום מרבית הפעילות ביישובים היא של בני ה- 50+ למען המבוגרים ביישוב, המתמקדת בפנאי, יש לבנות תכנית ותשתית לשירותים נוספים לאורך זמן ("מי ידאג לנו?").
 - שתהיה סיבה טובה להישאר במשגב.

פעילות יישובית	נגישות	בריאות וסיעוד	פעילות המועצה
מועדון יישובי ייעודי	נגישות בבית המגורים ובתוך היישוב	בית סיעודי אזורי	דיוור מוגן אזורי
יצירת תחושה של בית, חברותא, "ביחד", מפגש חברים משותף, נעים, מעניין, מאתגר, שייכות של האנשים למקום	רכב שטח שאוסף את המבוגרים לפעילות	פתרונות סיעודיים בבית (מטפלים/עובדים זרים)	שת"פ עם כרמיאל
שילוב רב גילאי (זהב בגן, נוער מאמץ ותיק, משפחות מאמצות מבוגרים)	בנייה רוויה	שירותי לווין – דיוור מוגן וירטואלי	הובלת למידה בין היישובים והתאמה לכל יישוב
בעל/ת תפקיד ביישוב שיהיה אחראי/ת על תחום הזקנה בשכר, צוות מקצועי שיפעל בנוסף לפעילות ההתנדבותית	נגישות לשירותים מחוץ ליישוב	בריאות נגישה/ מרפאות יישוביות	הרצאות ופעילויות מטעם המועצה בתוך היישובים
שירותים מותאמים ליישוב ומונגשים (היום מרבית השירותים מותאמים לצעירים שיכולים להגיע בקלות לכל מקום)	הסעות לפעילויות		משילות וסנכרון בין התפקידים בתוך היישוב, בין המועצה ליישובים ובתוך המועצה
התאמת פעילויות לגיל המבוגר (היום מרבית הפעילויות מותאמות למשפחות)	תחבורה ישירה ונגישה		תרבות, טיולים
הגדלת המעורבות בפעילות היישובית (איך מוציאים את האנשים מהבית)	סביבת המגורים נגישה		פעילות אזורית בתחומים שיש יתרון לגודל וכמקום מפגש בין היישובים ויצירת שייכות משגבית
שילוב המבוגרים בוועדות היישוב הקיימות כדי לתת מענה בכל פעילות לצרכי הוותיקים			

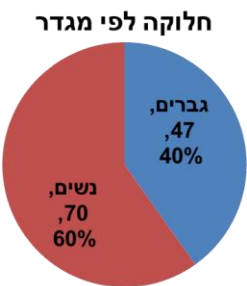
נספח 4: טבלת מאפייני יישובים

יישוב	שנת הקמה	צורת יישוב	דת עיקרית	גודל אוכלוסייה	% בני ה-50+	גובה	מיקום ביחס למועצה	מאפיינים ייחודיים	יישוב לדורות
אבטליון	1987	יישוב קהילתי	יהודיים	415	15.66	362	מזרח		
אשבל	1979	קיבוץ	יהודיים	81	0.00	270	מרכז	קיבוץ מחנכים	
אשחר	1986	יישוב קהילתי	יהודיים	844	10.19	363	מרכז	דתי חילוני	בתהליך
גילון	1980	יישוב קהילתי	יהודיים	1225	24.41	302	מרכז - צפוני	עובדי רפא"ל	
דמיידה	מאה 17 הוכר 1995	כפרי אחר	מוסלמים	465	16.99	204	מרכז	בדואי	
הר חלוץ	1985	יישוב קהילתי	יהודיים	551	23.05	735	צפון	תנועה רפורמית	
הררית	1980	יישוב קהילתי	יהודיים	453	27.37	479	מזרח	מדיטציה	
חוסנייה	הוכר ב-1996	כפרי אחר	מוסלמים	753	12.62	297	מזרח		
חרשים	1980	יישוב קהילתי	יהודיים	286	25.52	814	צפון	שימור הטבע	ספט' 2015
טל אל	1980	יישוב קהילתי	יהודיים	1222	23.40	116	צפון	היה מושב עובדים	
יובלים	1982	יישוב קהילתי	יהודיים	1406	29.16	190	לב המועצה	עובדי רפא"ל	2013
יודפת	1960	מושב שיתופי	יהודיים	838	16.11	429	מרכז		
יחד	1992	קיבוץ	יהודיים			479	מזרח	מדיטציה, מוניציפאלית עם הררית	
יעד	1975	מושב	יהודיים	779	26.44	263	לב המועצה	בוגרי הטכניון	ספט' 2016
כישור	1976	קיבוץ	יהודיים	112	32.14	486	צפון	כפר לבעלי צרכים מיוחדים	
כמאנה	הוכר ב-1995	כפרי אחר	מוסלמים	1421	14.36	502	מזרח	בדואים - 3 שכונות	
כמון	1980	יישוב קהילתי	יהודיים	780	23.33	561	מזרח		בתהליך
לבון	1980	כפרי אחר	יהודיים	693	14.72	554	צפון		
לוטם	1978	קיבוץ	יהודיים	726	17.49	315	מזרח		
מורן	1977	קיבוץ	יהודיים	454	26.65	326	מזרח - מרוחק		בתהליך
מורשת	1981	יישוב קהילתי	יהודיים	1610	14.47	310	מרכז	דתיים לאומיים	
מכמים	1980	יישוב קהילתי	יהודיים	449	25.61	498	מזרח		
מנוף	1980	מושב	יהודיים	875	25.03	387	מרכז		
מעלה צביה	1979	יישוב קהילתי	יהודיים	324	38.27	256	מזרח	תנועת האימן	
מצפה אבי"ב	1981	יישוב קהילתי	יהודיים	1050	19.62	121	מרכז		
סלאמה	הוכר ב-1976	לא יהודי גדול	מוסלמים	3349	11.56	187	מזרח		
עצמון	1953	יישוב קהילתי	יהודיים	1212	28.55	319	לב המועצה		מרץ, 2015
ערב אל נעים	הוכר ב-1999	כפרי אחר	מוסלמים	752	7.45	299	מרכז		
פלך	1980	קיבוץ	יהודיים	116	9.48	496	צפון	קיבוץ שיזורי בו 6 קבוצות	
צורית	1981	יישוב קהילתי	יהודיים	864	27.89	347	מרכז- צפוני		
קורנית	1982	יישוב קהילתי	יהודיים	870	26.09	452	מרכז		
ראס אל עין		כפרי אחר	נוצרים	369	12.20	221	מזרח	בדואים	
רקפת	1981	יישוב קהילתי	יהודיים	974	23.61	312	לב המועצה	הוקם כמושב שיתופי. צמוד למועצה	
שורשים	1985	מושב שיתופי	יהודיים	541	24.21	134	מרכז	הוקם כמושב שיתופי.	
שכניה	1980	יישוב קהילתי	יהודיים	828	22.95	444	מרכז	התחיל כאגודה חקלאית	בתהליך
תובל	1980	קיבוץ	יהודיים	383	29.50	528	צפון		בתהליך

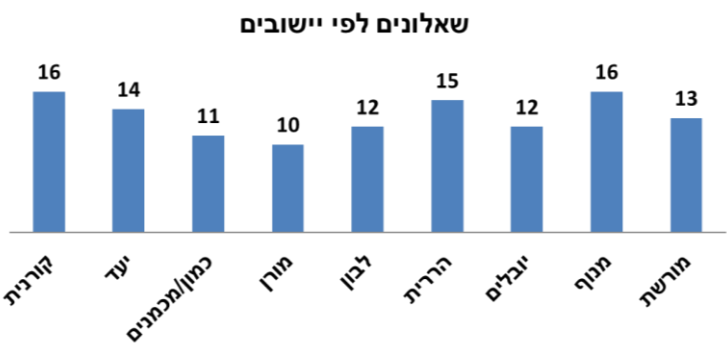
נספח 5:

מאפיינים דמוגרפיים של המשיבים לשאלונים בקבוצת המיקוד

מרבית המשיבים היו נשים:

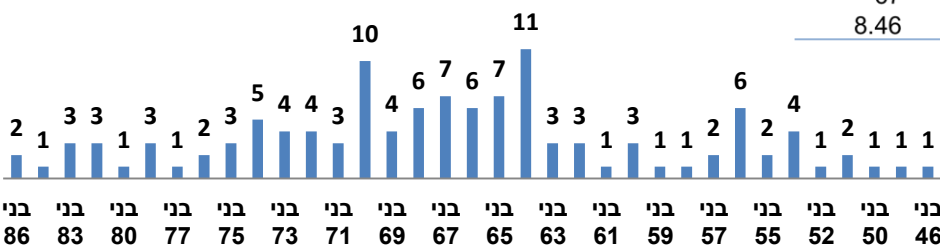

מלאו את השאלונים – 118 איש, ב- 9 ישובים יהודיים:

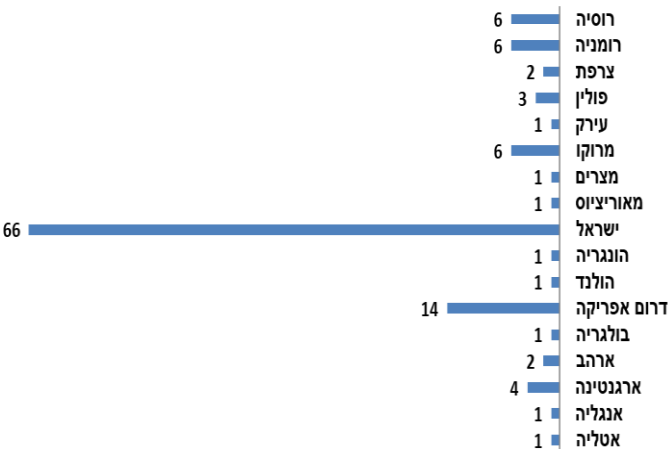
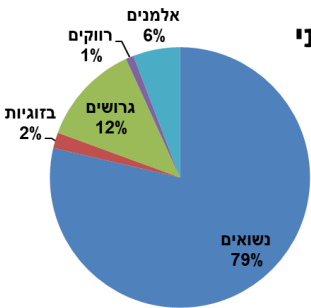
מרבית המשיבים בגיל פרישה, גמלאים צעירים:

התפלגות גילי ממלאי השאלונים

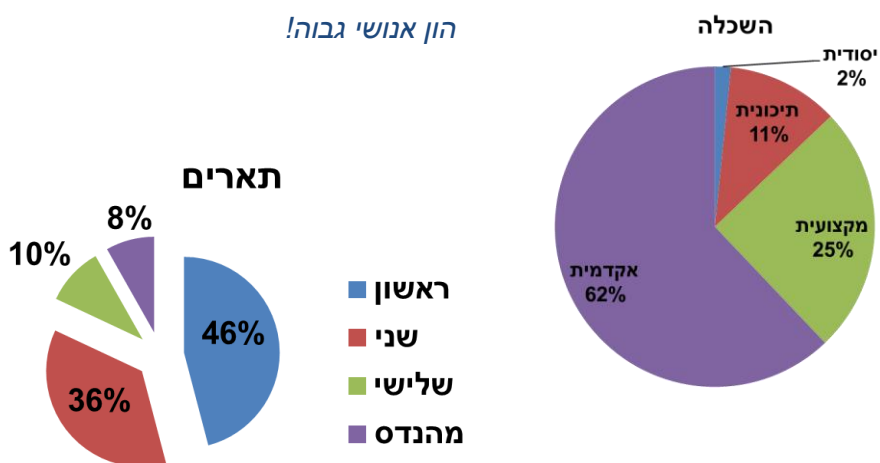
ממוצע גילאים	66.89
מינימום	46
מקסימום	86
חציון	67
סטיית תקן	8.46

התפלגות לפי מוצא

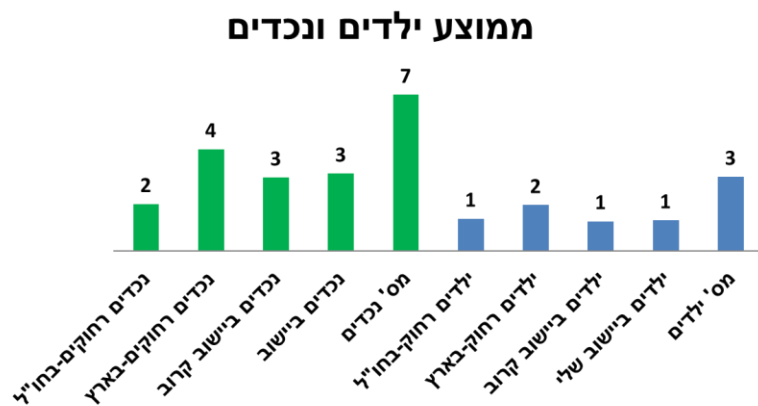

56% צברים,
81% נשואים או בזוגיות, 19% יחידים

הון אנושי גבוה!

מרבית הנשאלים גרים לצד אחד הבנים/בנות לפחות:

נספח 6: הזמנה לכנס התושבים

מ.א. משגב ועמותת מרחבים מזמינות את הציבור הרחב
לכנס תושבים בנושא:

ותיקי משגב ב-❤ קהילה רב דורית

הכנס יעסוק בעדכון תכנית האב לוותיקי משגב
במטרה לגבש יחד תכנית אסטרטגית לגיל השלישי

הכנס יתקיים ביום ראשון 29.1.17 17:00-20:30
בבית מרחבים (צמוד למועדון כפרי משגב)

בתכנית:

- התכנסות וכיבוד
- ברכות והצגת עיקרי התהליך עד כה
- דיון בשולחנות עגולים לפי תחומי ליבה
- סיכום ומבט להמשך

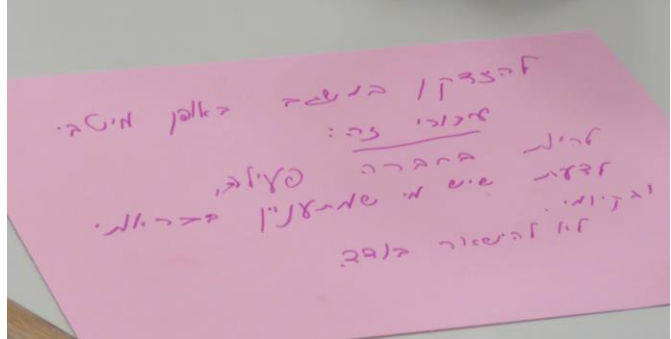
להשתתף • להשפיע • לשנות

ההשתתפות מותנית בהרשמה מראש באתר המועצה
ב"כרטיסים לאירועים" (ללא תשלום)

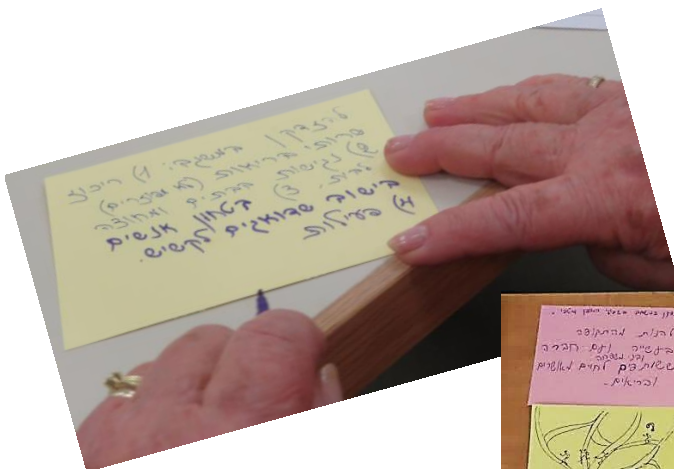
פרטים נוספים: עמותת מרחבים לוותיקי משגב 04-9990269
האגף לשירותים חברתיים 04-9902332

נספח 7: "להזדקן במשגב באופן מיטבי בשבילי" לקט מתוך דברים שנכתבו בכנס

- סימן שאלה
- העץ הנדיב...
- עצמאות/ ללא תלות (X8)
- בריאות (X4)
- נגישות (X3)
- שמחה, אושר (X2)
- סיפוק
- מימוש
- הנאה
- משמעותיות (X2)
- להיות ולפעול עם המשפחה ועם חברים (X6)
- להשלים את מעגל החיים
- תרבות במיטבה (X2)
- מקום להמשיך לתת ולתרום (X4)
- מענה לצרכים
- תחבורה נגישה, ניידות (X3)
- בילוי במחיר מותאם
- ביקור תדיר מטעם הרווחה
- קרבה לשירותים
- שירותי רפואה זמינים ונוחים
- פעילות לשיפור תפקוד פיזי, שכלי ונפשי
- שפע
- טכנולוגיה – IOT
- להיות פעיל (X2)
- הזדקנות בבית
- ביטחון אישי (X2)
- להיות חלק מהקהילה (X3)
- חינויות
- לעזור לבודדים/ לא להישאר בודד (2X)
- לחיות בכבוד (X4)

מ ר ח ב י ם

עמותה לוותיקי משגב
مرحاً فيم - جمعية لمسنى مسغاف

יו"ר: רון שני, ראש המועצה

ריכוז: מיכל חונן מנהלת עמותת מרחבים

ושרון סודרי, מנהלת אגף שירותים חברתיים במועצה

תכנון: ד"ר אורית דגני דיניסמן ומיכל רוזנברג, חברת אשחר

קרדיט צילום: מועצה אזורית משגב